نازناوی ناشایستە لەسەر خێزان و کاریگەرییە کۆمەڵایەتییەکانی

لەکۆمەڵگەی کوردی و کۆمەڵگەکانی ڕۆژهەڵاتدا زۆرجار ناوناوبانگ و نازناو(لەقەب) بەتایبەتیش ئەگەر ناقوڵا و ناشایستە و ناخۆش بوو، دەبێتە مایەی برینداربوونی هەستی مرۆڤەکان، خستنە پاڵی ئەو نازناوانە کە ڕەنگە هیچ پێوەندییەکی بەکەسێتی ئەو تاکەوەش هەر نەبێت، بەڵکو وەك نازناوێك لەخێزان و بنەماڵەوە بۆی مابێتەوە، ئەم نازناوانە مەرج نییە بەهۆی کاری باشەوە بن، بەڵکو هەندێکیان دەرەنجامی کار و ڕووداو و بەسەرهاتی خراپەوە بن کە بەڕاستی دەبنە ڕێگر لەبەردەم ژیانی کۆمەڵایەتی و زۆرجاریش پێکهێنانی خێزان بەتایبەتیش بۆ کچان. لەم راپۆرتە لایەنە کۆمەڵایەتییە خراپەکانی نازناو و ناولێنانی ناشایستە دەخەینەروو، هاوکات بێ تاوانی کچ لەم مەسەلەیەدا روون دەکەینەوە:

(ئاورینگ حەمەفەرەج)ی فەرمانبەر بۆچونی وایە، تاکی کوردی قوربانیدەری ئەو نازناوە هەڵانەن کە هیچ پێوەندییەکی بەکەسێتی ئەو کەسەوە نییە بەتایبەت کچ، زۆرجار پرۆسەی هاوسەرگیری کچ لەسەر ئەو مەسەلەیە هەڵوەشاوەتەوە، لەخێزانێکدا ئەگەر باوك یان دایك یان هەر ئەندامێکی ئەو خێزانە کارێکی خراپ ئەنجام بدات، دەبێتە نازناوێکی خراپ، کە هیچ گوناهێکیشی نییە بۆچی دەبێت ببێتە ڕێگر بۆ کچ یان هەر ئەندامێکی ئەو خێزانە.

(ژیوار جەزا)ی قوتابی زانکۆی سلێمانی، کۆلێژی ئەندازیاری دەڵێت: ئێمە وا دەڕوانین کە ئەگەر کەسێك کارێکی نالەباری کرد، ئیدی ئەمە پەروەردەی خێزانەکەی بەرەو ئەو ئاقارەی بردووە، بەڵام بیرلەوە ناکرێتەوە کە تاك کاتێك لەخێزان دەردەچێت ڕووبەڕووی شتە جیاوازەکانی دەوروبەر دەبێتەوە و لەژێر کۆنترۆڵی خێزاندا نامێنێت، بۆیە دەکرێت لەژیانی ڕۆژانەیدا تووشی کارێکی هەڵە و خراپ بێتەوە، ئەمە چ پێوەندییەکی بە خوشك یان برا یان دایك و باوکەوە هەیە، لەکاتێکدا خێزانەکەیان دڵخۆش نین بەو کارە، بۆچی دەبێت ئەوان باجەکەی بدەن.

(ئارام جەمال) وەک ڕووناکبیر و نووسەر، باس لەبیر تەسکی تاکی کورد دەکات، کە ئەنجامدانی کار دەرهاویشتەی بیرکردنەوە و تێڕوانینی ئەو کەسەیە بۆ کارەکە، نەك پەروەردەو پێگەی خێزانی، لەوکاتەی مرۆڤ کارێك دەکات بیر لە دەرەنجامەکانی ناکاتەوە، لەکاتێکدا خوشکەکەی لەکاتێکی هەستیاردا تووشی ئەو حاڵەتە دەبێتەوە کە بۆچی براکەی ئەو کارە نالەبارەی کردووەو ئێستا کاریگەری لەسەر داهاتوو و ژیانی ئەو دەبێت؟ یاخود بەپێچەوانەوە کچێك هەڵەیەك دەکات، براکەی ببێتە گوناهبار، بۆیە با ئێمە ڕوونتر سەیری دەرەنجامی کارەکان بکەین و پەیوەست نەبین بەناوی بنەماڵەو ڕەفتارو کەسایەتی ئەو خێزانە، بەڵکو تەنیا خودی کەسێتی ئەو کەسە وەربگرین و قبوڵی بکەین.

(ژیان والی) مامۆستا دەڵێت: وەك خۆم زۆر گرنگی بەناوی بنەماڵە دەدەم، تەنانەت لەژیانی خۆم جێبەجێم کردووە، چونکە ئێمە لەم کۆمەڵگەیەدا دەژین نەك کۆمەڵگەیەکی کراوە کە ئەو نازناو و قسانە قبوڵ نەکەن و بەهەند وەرینەگرن کە لەسەر خێزانی ئەو کەسە هەیە، ئەگەر لەگەڵ کوڕێکدا هاوسەرگیری بکەم کە خێزانەکەیان هەر ئەندامێکیان بێت نازناو یان کارێکیان کردبێت، وەك بۆ نموونە راو و رووت یا دزی یا هەر کارێکی ناشایستە و نابەجێ، ببێتە مۆرکێکی ناشیرین پێیانەوە، چۆن بتوانم ژیانی لەگەڵدا بەسەربەرم، ترسم لەقسە توندەکانی کۆمەڵگەیە، کە هەمیشە بەدواتەوە دەبن و لەداهاتوودا وەك میراتێك بۆ نەوەکان دەمێنێتەوە.

لەبەرامبەر هەموو ئەو بۆچونانەدا لەڕووی لێکدانەوە دەروونی و کۆمەڵناسییەکەوە، خاتوو(میهرەبان جەلال) دەڵێت: مرۆڤ کاری هەڵەی لێدەوەشێتەوە، بەو مانایەی ئەگەر کارێکی خراپی بەئەنجام گەیاند مانای ئەوە نییە دوو هێڵی راست و چەپ بەسەر هەموو ژیانی خۆی و خێزانەکەیدا بهێنرێت، بەڵام لەم کۆمەڵگەیەدا تەنانەت ئەگەر باپیرەشی کارێکی کردبێت و بووبێت بە نازناوی ئەو خێزانە، نەوەکانی باجەکەی دەدەن و کاریگەردەبن پێی. مرۆڤ هەمیشە دەگۆڕێت و بەهەڵەکانیدا دەچێتەوە.

زیاتر لەم لایەنەدا کچ دەبنە قوربانیدەر، لەکوردیدا دەڵێن: (دایك ببینە کچ بخوازە) ئەم پەندە راستە، بەڵام ئەگەر دایك خراپ بێت، مەرج نییە کچەکەشی بەو شێوەیە بێت. فراوانتر بیربکەینەوە، پێدەچێت بەهۆی بارودۆخێکەوە دایکی تووشی هەڵەیەك بووبێت، ئیتر ئەمە بووبێتە بەرنامە و کچەکەشی بەهەمان شێوە بێت، لەئێستادا پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان فراوان بوون و تائێستاش هەوڵی خۆ ڕۆشنبیرکردن دەدات، بۆیە هیچ کەسێك بەرپرس نییە لەکەسێتی کەسانی خێزان و دەوروبەر.

هاوڕێیەتیەک داهاتووی

هەمووکەسێك لەژیانی خۆیدا هەوڵ دەدات کەسێك بکاتە هاوڕێی خۆی کە دڵسۆز و بەئەمەك بێت، لەرۆژگاری ئێستاماندا دۆزینەوەی ئەو کەسە مەحاڵە، چونکە هەمیشە مرۆڤەکان بەگومانەوە لەیەکتر دەڕوانن، گومانی تێدا نییە دەرەنجامە نێگەتیڤەکان وایکردووە ئەو متمانەیە بەرەو کاڵبوونەوە بچێت. ئەوەی لەژیانی (شاخەوان)دا دەیبیستین هیچی کەمترنییە لەژیانی کچێك کەتووشی کاری خراپ دەبێت، چونکە تووشی حاڵەتێکی دەروونی وابووە وەك خۆی دەڵێت چارەسەرکردنی ئەستەمە:

وەرگرتنی لەزانکۆ

شاخەوان، لەکاتێکدا قوتابی پۆلی شەشی ئامادەیی بووە کەسێکی جددی بووە، زانیویەتی چۆن کاتەکانی بۆ خوێندن و خوێندنەوە تەرخان بکات، ئەمەش وایکردووە نمرەیەکی باش بەدەست بهێنێت و لەیەکێك لەکۆلێژەکان وەربگیرێت. خوێندن هەموو ئاواتێکی بووە، بەڵام کە دەگاتە زانکۆ سەرجەم ئاواتەکانی پێچەوانە دەبنەوە، وەك خۆی ئاماژەی پێدەکات هەرگیز چاوەڕێی ئەوە نەبووە کە بۆی هاتۆتە پێش.

شاخەوان دەڵێت: کەچوومە زانکۆ حەزم دەکرد کەسێك هاوڕێم بێت بەمانای وشە هەڵگری وشەی هاوڕێیەتی بێت، یەکەم رۆژی چوونم بۆ زانکۆ لەبەشی تۆمارگەی زانکۆ بەهۆی کارەکەمانەوە کەوتمە قسەکردن لەگەڵ کوڕێکدا کەناوی رزگار بوو، لەدوای گفتوگۆ زانیم لەهەمان ئەو بەشەیە منیش لێی وەرگیراوم، رزگار ئەو کوڕە بوو هەموو ژیانی منی فەوتان.

رزگارپێشتر لەپەیمانگابوو، لەبەرئەوەی لەیەکەمەکان بووە لەزانکۆ وەرگیراوە، کە ئەمەی باس کرد زۆر دڵم پێی خۆش بوو وتم هاوڕێیەتی کەسێکی زیرەك و جددی دەکەم، ئیتر لەورۆژەوە بووینە هاوڕێ و رۆژانە زۆربەی کاتەکانمان بەیەکەوە بەسەر دەبرد، بەلام

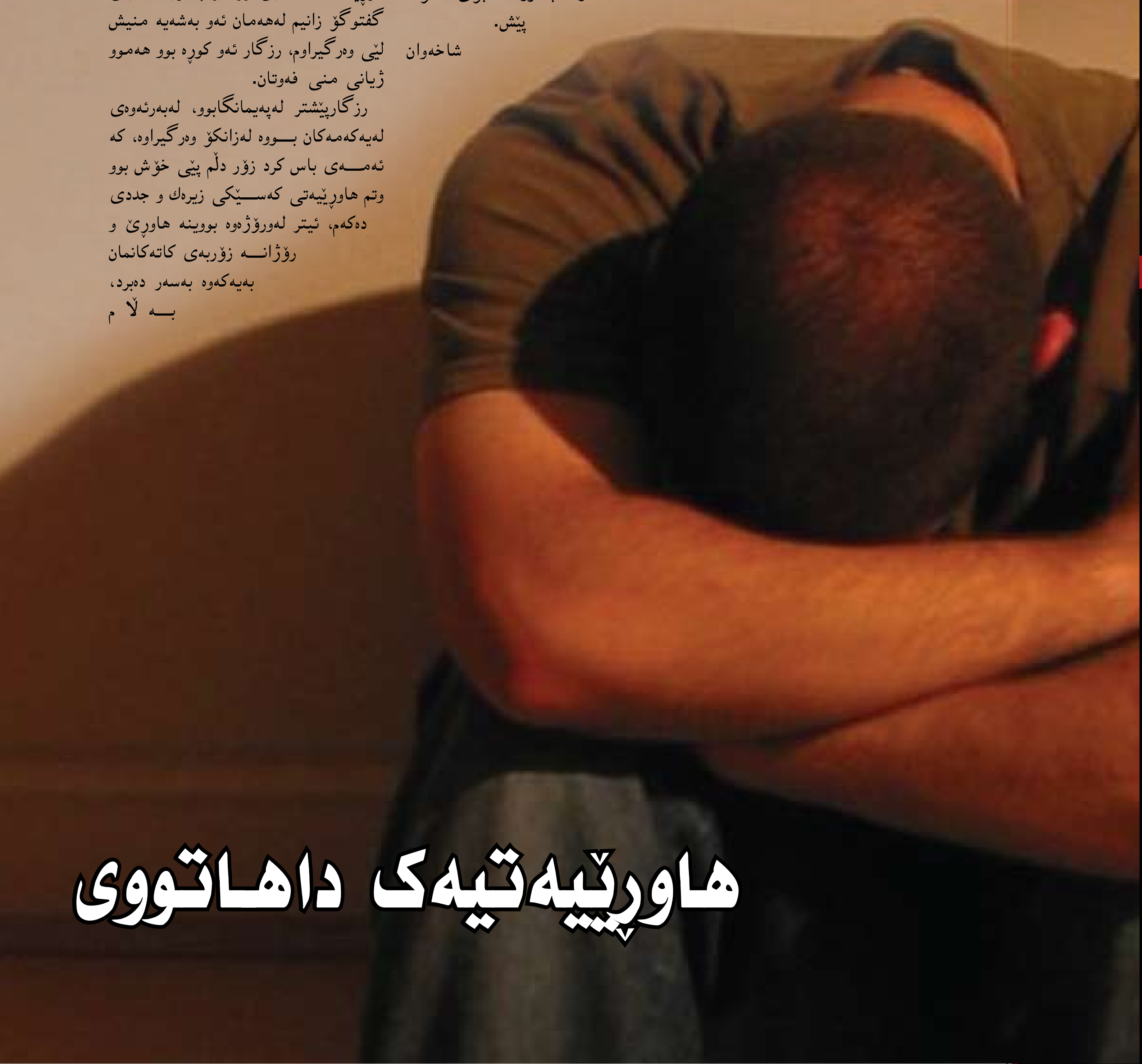

قوتابیەک لەناودەبات

رزگار رۆژانە دوای تەواوبوونی وانەکانمان نەدەڕۆیشتەوە هەر لەزانکۆ دەمایەوە، پێم دەوت ئەمە کارێکی باش نییە دەیکەیت، چونکە کاتەکان هەروا بەخۆڕایی دەڕوات. ئەم قسانەی من بێسوود بوو، تارۆژێك بەمنی وت تۆ بۆچی زوو دەڕۆیتەوە؟ رۆژێك لەگەڵمدا بمێنەرەوە بزانە دوای دەوام چەند خۆشترە تا کاتی دەوام!

شاخەوان دەڵێت: وتنی ئەم قسەیە زۆر سەیر بوو، دەمویست بزانم بۆچی خۆشترە؟ لەبەرئەوە بڕیارمدا منیش بمێنمەوە.

مانەوەم لەگەڵ رزگاردا لەکۆلیژ بۆدوای کۆتایهێنانی دەوام:

رۆژێك لەدوای تەواوبوونی وانەکان لەزانکۆ مامەوە، رزگار وتی: شاخەوان تۆزێکی تر هەندێك برادەرم هەیە پێتی دەناسێنم و دوایی دەچینە دەرەوەی زانکۆ!

لەکافتریا دانیشتبووم کە برادەرەکانی هاتن، دوو کچ و کوڕێك بوون، لەدوای یەکترناسین وتیان بابڕۆین، وتم رزگار بۆ کوێ دەچن؟ وتی تۆ وەرە و حەقت نەبێت. منیش لەگەڵیاندا رۆیشتم چووین بۆ پارکی ئازادی، لەوێ زۆرماینەوە تا ئێوارەیەکی درەنگ، زۆر هەستم بەشەرم و دڵەراوکێ دەکرد، چونکە باسی هەندێك بابەتیان دەکرد هەرگیز لەژیانمدا گوێم لێیان نەبووە، پێم وتن دەبێت من بڕۆم زۆر درەنگ بووە.

لەبەرئەوەی لەخێزانەکەماندا هەمیشە لێپرسینەوە هەبووە، باوکم زۆر توڕە بوو کە تائێستا نەهاتوومەتەوە و لەهەمان کاتدا پرسێکم نەکردووە، پەشیمان بووم لەوەی لەگەڵیاندا رۆیشتم، لای خۆم بڕیارمدا جارێکی دیکە نەچمەوە.

چۆن کەوتمە هەڵەوە

رزگار بۆ رۆژی

دوایی پێی وتم شاخەوان پێیت خۆش بوو ئەوکەسانەت ناسی؟ هەست دەکەم تۆ کەسێکی شەرمنیت، پێمخۆشە کەمێك کراوەتر بیت، وتم نا سوپاس حەزم لەو جۆرە کەسانە نییە و پەشیمانم، من ئەمەم وتوو، رزگار: وەڵامی دامەوە و وتی تۆ هەڵە دەکەیت ئەوانە کەسی باشن و دەستی کرد بەوەسفکردنیان، ئەوەندەی تر قەناعەتی پێکردم هاوڕێیەتیان بکەم، ئەمە یەکەم هەنگاونانم بوو بەرەو هەڵدێربوون.

ئیتر لەمەوە وام لێهات لەگەڵ دایك و باوکمدا درۆ بکەم و هەرجارەی شتێکیان پێ بڵێم، چونکە نەمدەتوانی وازیان لێبهێنم، ئەوەشم بەلاوە سەیر بوو لەگەڵ هەموو ئەو کارە خراپانەی رزگار دەیکردن، کەچی لەخوێندندا زۆرباش بوو، بەڵام من تەواو دواکەوتووم و کۆنترۆڵی خۆمم لەدەستدا. رۆژانە دوای دەوام لەگەڵ یەکێك لەهاوڕێ کچەکانمدا دەچوومە دەرەوە بۆ ئەو شوێنەی خۆمان پێمان خۆش بوایە. فێری چەندین کاری خراپیان کردم، تاکار گەیشتە مەی خواردنەوە و جگەرەکێشان.

باوکم رۆژێك لێم توڕە بوو وتی بۆنی جگەرەت لێدێت، سوێندم بۆ خوارد جگەرەم نەکێشاوە، هەرچەندە ئەوکاتە جگەرەکێشێکی تەواو بووم، ئەوەی پێی دەوترێت شەرم لەنێوان من و رزگار و هاوڕێکانماندا نەما، ئەمە زیاتر وایلێکردم بەرەو کاری خراپترم بەرێت، تەنانەت شەوێك لەماڵێك دەهاتمەوە، توانای رۆیشتنم نەمابوو، بۆیە لەسەر شەقامەکە کەوتم و نەمتوانی هەڵبستمەوە، کاتژمێر ٣:٣٠ی شەو بوو ئەگەرچی شەوێکی سارد بوو، لەو کاتەیە پۆلیس بەشەقامەکاندا دەڕۆیشتن، کە منیان بینی یەکسەر هاتنە لام و لەگەڵ خۆیاندا بردیانم بۆ مەرکەز و دەستیان کرد بەلێپرسینەوە لێم، کە زانیان توانای قسەکردنیشم نەماوە وازیان لێم هێنا تا رۆژبۆوە، بۆ بەیانی پرسیاریان لێکردم کە ئیش و کارم چییە؟

منیش بەوردی هەموو شتێکم بۆ باس کردن، دەموت بەڵکو کەسێك هەبێت یارمەتیم بدات و لەم کارە خراپانە رزگارم بکات. وتی تۆ ناتوانیت بڕۆیت تا باوکت نەهێنیت، چونکە تۆ خەواڵو بوویت کە گیراویت، دەبێت وەلی ئەمرت بێت ئینجا دەتوانین بەرت بدەین، منیش هەموو گیانم دەلەرزی چۆن بە باوکم بڵێم؟ چونکە درۆم لەگەڵدا کردبوو، پێم وتبوو دەچم بۆ ماڵی هاوڕێیەکم راپۆرتمان هەیە لەوێ پێکەوە دەینووسین، ئێستا پێی بڵێم گیراوم دەبێت چیم پێ بڵێت؟ نەمدەزانی چارەیەك چۆن بدۆزمەوە؟ بەڵام دانم نا بەخۆمدا و تەلەفۆنم بۆ کرد.

هەرگیز ئەوەم بیرناچێتەوە چۆن لێم توڕە بوو کە چی دەکەم لە سجن؟ هات بۆلام لەشەرما نەمدەتوانی تەنانەت سەریش بەرز بکەمەوە، زۆر پەشیمان بووم لەوەی چۆن خۆم و باوکیشم خستە ئەم حاڵەتە ناخۆشەوە، لەدوای وەرگرتنی کەفالەت بەریاندام، لەدواییدا داوای لێبوردنێکی زۆرم لەباوکم کرد تا لێمخۆش بێت و لەماڵەوەش باسی نەکات، چونکە توانای شەرمەزاربوونم نەبوو.

ئیتر لەو رۆژەوە هاوڕێیەتی رزگارم نەکردو تەنانەت لەلاشی باسم نەکرد ئەو شەوە چیم بەسەرهاتووە و چۆن گیراوم، هەرئەوەندەم پێ وت ئیتر لەمڕۆوە هاوڕێیەتی یەکتر ناکەین،چونکە ناتوانین سوود بەیەکتر بگەیەنین.

کە بیردەکەمەوە چۆن کەوتمە ئەو هەڵە گەورەیە لەژیانمدا، هەمیشە لەناخەوە خەفەتی پێ دەخۆم و تەواو وێرانی کردووم، ناتوانم بۆ چرکە ساتێکیش لەبیر خۆمی بەرمەوە.

رووخساری جوان و بوونی پارە خۆشبەختی دروستدەکات؟

جوانـــی و دەوڵەمەنـــدی زۆرجـــار بوونەتە بنەمایەکی سەرەکی بۆ هاوسەرگیریی، چونکە زۆرێك لەکچـــان ئاواتەخوازن کـــوڕان ئەم دوو خاڵەیان تێدا هەبێت، ئەگەر ئەو دوو داواکارییەیان بۆنەهێننەجێ، ئەوا بە نەخێر وەڵامیان دەدەنەوە. ئـــەو جۆرە کچانـــە پێیانوایە کە خۆشـــبەختی لەپارە و رووخســـاری جواندایـــە. لێرەوە دەکرێت بپرسین بۆچی کچان هەمیشە بەدوای کوڕێکدا دەگەڕێن کـــە یەکێك لـــەو دوو داواکارییەیان تێدابێت و گرنگی بەلایەنی رۆشنبیری نادەن؟ ئایا کوڕانیش بەهەمان شـــێوە بیردەکەنەوە؟ لەم ئانـــەدا تاچەند هەردوو رەگـــەز توانیویانە لەو هەڵبژاردنەیاندا خۆشبەختی دەستەبەربکەن؟ بۆ وەرگرتنی بۆچونی هەردوو رەگەز، لەسەر ئەم تەوەرە ئەم راپۆرتەمان سازکرد...

(گەشـــاو عباس) وەك قوتابییەکی زانکۆی گەشەپێدانی مرۆیی، جۆری بیرکردنەوەی کچانی نێو زانکۆمان بۆ بەیان بکات و لە پێوەند بەم باســـەوە دەڵێت: لەناو زانکۆدا ئەوەی گرنگە لای کچان ئەوەیە دەبێت ئەو کوڕەی وەك(دۆستێك ـ کەپلێك) هەڵیدەبژێرێت، لەرووخساردا جوان و سەرنجڕاکێش بێت و لەباری ئابووریشـــدا خـــاوەن ئابوورییەکی بەرز بێت، ئەمـــەش بۆ هەمـــوو کـــەس رێناکەوێت، بەڵام کوڕانیش ئەوە بەهەند وەردەگرن کە کچان جوان و دیار بن، نموونەی ئەو کەسانە

لەدوای هاوسەرگیریەكەدا دەركەوتووە كە تاچەند لێكتێگەیشتن و خۆشەویستی لەنێوانیاندا هەیە و توانیویانە ببنە نموونەی خێزانی بەختەوەر.

لەبەرامبەر بۆچوونەكەی (گەشاو) دا، (كاردۆ عومەر)یش وەك قوتابی زانكۆ، باس لەوە دەكات كە: لەزانكۆ و پەیمانگاكاندا، كچان زۆر گرنگی بەكوڕی جوان و بەتایبەت خاوەن سەروەت و سامان دەدەن، هەمیشە ئەو كوڕانە زیاتر لەلایەن كچانەوە هاوڕێیەتی دەكرێن، هەرچەندە كوڕانیش ئەوە دەزانن كە كچان لەبەر جوانی یاخود دەوڵەمەندییە خۆیان لێنزیك دەكەنەوە، گرنگی بەكوڕێك نادەن كە رۆشنبیر یاخود زیرەك بێت، بەڵام لەبەرئەوەی كچ زیاتر سەرنجڕاكێشترە تا كوڕ، بۆیە زۆرجار ئەو كوڕانەی كە جوانن بەهەمان شێوە بەدوای كچی جواندا دەگەڕێن و پەسەندیان دەكەن.

بۆچوونەكان چ هی كچان بێ و چ كوڕانیش بێ لەمەڕ ئەم پرسە جیاوازن، هەر بۆیە (ژینۆ والی) پێچەوانەی هەردوو قوتابی (گەشاو و كاردۆ)ئاماژە بۆ ئەوە دەكات كە: مەرج نییە هەموو كچێك گرنگی بەجوانی و دەوڵەمەندی كوڕ بدات، بەپێچەوانەوە هەندێك كچ بیركردنەوەیان جیاوازە و خۆشەویستی و بوونی متمانە لەنێوانیاندا خاڵێكی جەوهەرییە و پشتی پێدەبەستن، لەسەرەتای هاوسەرگیریدا كچان وەك نەریتێك داوای ئاڵتون و ماڵی جیا دەكەن، بەڵام هاوكات داوای ئەوەیان لێدەكەن كە دڵپیس و رەزیل نەبن، كەواتە ئەوە دەزانن كە خۆشبەختی لەرووخسارو پارەدانییە و تەنانەت بەشێوەیەكی رەها ناتوانێت دروستشیان بكات.

دەڵێن كاسەی پڕ ئاشتی ماڵە، ئەم پەندە (شۆخان عەبدوڵڵا)بۆ پاڵپشتی قسەكانی خۆی دەیهێنێتەوە و پێیوایە: ئەو خێزانانەی دەوڵەمەندن زیاتر خۆشبەخترن لەخێزانە هەژارەكان، چونكە بەدەست نەبوونیەوە گیرۆدە نەبوون و گرفتەكانی ژیان ناڕەحەتیان ناكات، بەڵام خێزانە هەژارەكان زۆرجار لەبەر گرفت و ناخۆشییەكان بیر لەژیانی خۆیان ناكەنەوە، تەنانەت بەویستی خۆیان خواردن ناخۆن و پۆشاكی جوان ناكرن، بۆیە كچانیش هەوڵ دەدەن شوو بەكوڕی دەوڵەمەند بكەن، ئینجا ئەگەر جوانیش بێت باشترە. زۆرێك لەكچی جوان دەبینین شووی بەكەسێك كردووە كە وەك خۆی نییە و هاوكوفی ئەو نییە، بەڵام لەبەرئەوەی سەروەت و سامانی هەیە، قبوڵی دەكات.

توێژەرانی كۆمەڵایەتی ئاماژە بۆئەوە دەكەن كە لەئێستادا لەهاوسەرگیریدا وەك مۆدێلێكی لێهاتووە كە دەبێت لانی كەم كوڕان ماڵێكی باش و ئاڵتونێكی زۆر بۆ كچان بكەن، بەبێ ئەوەی هەست بەوە بكەن كە ئەگەر توانای دارایی باش نەبێت چۆن دەتوانێت لەدواییدا ژیانێكی ئاسوودە فەراهەم بكات، لەگەڵ ئەمانەشدا مەرج نییە هەموو كچێك بەوشێوەیە بێت، بەڵكو گرنگی بەلایەنی رۆشنبیری و ئاكاری كوڕەكە دەدات و هەوڵدەدات لەكاتی پێكەوەنانی خێزانەكەیاندا هاوكارێكی باش بێت، چونكە تێدەگات لەوەی كە لەدواییدا ئەوە خۆیانن تووشی كێشەی دارایی دەبنەوە و ناتوانن بەئاسوودەیی بژین.

ئەم بیركردنەوانە لەكەسێكەوە بۆ كەسێكی دیكە دەگۆڕێت، ئەوەی كە گرنگە ئاماژەی پێبكرێت ئەوەیە كە لایەنی رەوشت و ئاستی رۆشنبیری و هۆشیاری بكرێتە پێوەر بۆ هاوسەرگیری، نەك لایەنی مادده و رووخسار، چونكە بەتێپەڕبوونی كات جوانی رووخسار بەرەو گۆڕان و شێوان و تێكچوون دەچێت و پێدەچێت سەروەت و سامانیش بەردەوام نەبێت، ئەوەی دەمێنێتەوە خۆشەویستی و راستگۆیی و جوانییەكانی دیكەی ژیانی نێوان ئەو دوو كەسەیە، بۆیە گرنگە بەبیركردنەوەیەكەی دیكە لەم مەسەلەیە بڕوانین و بیر لەداهاتوو بكەینەوە.

چۆن مامەڵە لەگەڵ کەسێکدا بکەین کە ناکۆک بین؟

چۆپی کەمال، فەرمانبەر لەوەزارەتی رۆشنبیری باس لەوە دەکات، بەهۆی کارەکەیەوە زۆرجار بەریەککەوتنی لەگەڵ ئەوکەسانەدایە کە خوشی ناوێن و حەزناکات کاریان لەگەڵدا بکات، بۆ راپەڕاندنی کارەکانی ناچارە ئەو پێوەندیە بەردەوام بێت، چۆپی دەڵێت: هەریەك لەمرۆڤەکان بەجۆرێکی تایبەت بیردەکەنەوە، ئەمە وا دەکات بیرکردنەوە و رەفتاری بەرامبەرمان بەدڵ نەبێت، بۆیە ئەو جۆرە رەفتارانەش بێزارمان دەکات.

بۆچوونەکان جیاوازدەبن ئەگەر کارەکانمان لەچوارچێوەیەکی سنووردااردا نەبێت، بۆ نموونە دراوسێکانمان تا چەند بەریەککەوتنەکانمان لەخواستی خۆماندایە:

سەروەر نورەدین، مامۆستای بنەڕەتی دەڵێت: بەبۆچونی من کەسێك جێگەی نارەحەتیە بۆمان ئەگەر راستەوخۆ کارمان لەگەڵدا بکات، بەڵام دراوسێیەکانمان ئەگەر چی زۆر نزیکیش بێت ئەوەندەی کاریگەری نابێت، چونکە دەتوانین پێوەندیە کۆمەڵایەتییەکانی لەگەڵدا بپچڕێنین، بەڵام لەکارکردندا کاریگەری لەسەر دەرەنجامەکانی کارەکاندا هەیە. پێوەندی کۆمەڵایەتی ئەوەندە زەحمەتە کە لاوازبێت و بپچڕێت، لەوە زیاتر بترازێت جێگەی خۆی ناگرێتەوە.

لەخێزانەکانیشدا بەهەمان شێوە پێدەچێت دووان لەئەندامانی خێزان ناکۆك بن و حەز لەبەریەککەوتنی یەکتر ناکەن، بەڵام ئایا چۆن دەتوانن پێکەوە لەژێر سەقفی خێزانێکدا کۆببنەوە، لەم لایەنەشەوە، پارێزەر (شنۆ توانا) دەڵێت: ژیانی خێزانی کوردی گۆڕانکاری زۆری بەسەردا هاتووە، ژیان بەرەو ئاڵۆزی و پشێوی رۆیشتووە هەر ئەمە وایکردووە کە قبوڵکردنی رای ئەندامێکی خێزان ئاسان نییە، دەبێتە هۆی دروستبوونی دەمەقاڵێ و ناخۆشی، بینیومانە چەندین ئەندامی خێزان توڕەیی خۆیان بەکوشتنی یەکتر دەربڕیوە ئەمە لەسنووری خۆشەنەویستن و بێزاری دەرچووە، بەڵام لەوکاتەی لەفەرمانگەیەکدا دوو کەس یەکتریان خۆش ناوێت، تەنیا کار رادەپەڕێنن ناچارنین بەریەککەوتنەکەیان بۆ پتەوبوونی پێوەندی کۆمەڵایەتی و روحی بێت وەك ئەوەی لەناو خێزاندا هەیە. دەبێت رێز لەیەکتریش بگرن ئەگەرچی بەلاشیانەوە ئاسان نەبێت.

مامۆستا ئەکرەم ساڵح، دەڵێت: پێوەندیە کۆمەڵایەتیەکان لەشوینێکەوە بۆ شوێنێکی دیکە دەگۆڕێت، بۆ نموونە من وەك مامۆستایەك ئەگەر لەگەڵ بەڕێوەبەرەکەمدا یەکترمان خۆشنەوێت ئاساییە، بەڵام قوتابییەك منی خۆشنەوێت و بێزاربێت لەبینین و وانەوتنەوەمدا، ئەوا کاریگەری لەسەر فێربوون و وەرگرتنی زانیارییەکاندا دەبێت، لەهەمان کاتدا پێدەچێت من هەست بەوەش ناکەم کام لە قوتابییەکان منی خۆش ناوێت، لەم حاڵەتانەدا

تەنیا کاریگەری لەسەر یەك لایەن دەبێت، بەڵام لەفەرمانگەیەکدا ئەمە جیاوازترە کاریگەری لەسەر راپەڕاندنی کاری فەرمانبەران و هاووڵاتیان دەبێت.

لەرووی دەروونیەوە پچڕاندنی پێوەندیە کۆمەڵایەتیەکان کاریگەریان لەسەر لایەنی دەروونی هەیە لەکاتێکدا ناچاربیت قبوڵی هەموو ئەو بەریەك کەوتنانە بکەیت لەگەڵ کەسی بەرامبەردا کە روودەدات، بۆ خوێندنەوەی ئەم حاڵەتە دەروونناس (دلێر مەجید) دەڵێت:

حاڵەتێکی دەروونی خراپ لەناو تاکی کوردا دروستبووە زۆر بەکەمی کەسی بەرامبەری قبوڵە، بۆیە دەبینین بە سادەترین وشەی بەرامبەر هەڵچوون روودەدات، یاخود هەوڵ ئەدەن ئازاری دەروونی یەکتر بدەن، ئەم ئازاردانە راستەوخۆ کاریگەری لەسەر لایەنی دەروونی هەردوولا هەیە، بەتێپەڕبوونی کات پێوەندییەکانیان بەرەو لاوازبوون دەچێت.

کاریگەریە خراپەکان لەکاتی راپەڕاندنی کارەکان دروست دەبێت، لەو کاتەی ناچارن کە پێکەوە کارێك بکەن، لەوە قورستریش یەکێکیان لەلای خۆیەوە بێزاربێت لەکەسی بەرامبەر و حەز لەرەفتار و گفتوگۆی لەگەڵیدا نەکات.

بۆئەوەی زاڵ بین بەسەر دەروونماندا دەبێت هەوڵ بدەین کەمتر ئەو کەسانە ببینین کە پێوەندیمان باش نییە یاخود حەز لەتێکەڵاوبوونی ناکەین، بەڵام لەهەموو حاڵەتەکان قورستر ئەوەیە ئەگەر دوو هاوسەر بێزاربن یان یەکتریان خۆشنەوێت لەبەر مناڵ ناچاربن پێکەوە بژین، ئەمجۆرە حاڵەتانە ناراستەوخۆ کاریگەری لەسەر لایەنی دەروونی هەردوولا و تەنانەت مناڵەکانیشیان هەیە.

دەکرێت ئەگەر لەگەڵ کەسێکدا پێوەندیمان باش نییە یان حەز لەتیکەڵاوبوونی ناکەین بەجۆرێکی دیکە رەفتار بکەین، واتە هەوڵ بدەین ئەو ناکۆکی و رقەی لەدڵماندا هەیە لەبیرخۆمانی بەرینەوە و لایەنە جوانەکانی یەکتر بدۆزینەوە نەوەك بەدوای کەموکوڕی یەکتردا بگەڕێین تا زیاتر لەیەکتر بێزار و ناکۆك بین.

هەریەك لەئێمە لەژیانی رۆژانەماندا رووبەڕووی کەسانێك دەبینەوە کە مەرج نییە خۆشمان بوێن یاخود بگونجێین لەگەڵیاندا، بۆ نموونە دراوسێیەك یان کەسێك لەشوێنی کارەکانماندا، تەنانەت لەخێزانەکانماندا، لەهەمان کاتدا ناچاریین رەفتار و مامەڵەیان لەگەڵدا بکەین، بۆیە تووشی رووبەڕووبونەوەی ناخوش دەبینەوە، بەڵام چۆن زیرەکانە بتوانین ئەو مامەڵەیە بەدروستی ئەنجام بدەین بەبێ ئەوەی هەستی پێبکات، لەکاتێکدا ئەگەر ناکۆکیش بوونی هەبێت. بۆئەوەی بزانین هۆکارەکان چین وا دەکات تەنیا کارەکان رادەپەڕێندرێن و هیچ پێوەندییەکی روحی لەنێوانیاندا نییە.

بەسەرهاتی ئەو کچەی کەبەهۆی ناز هەڵگرت

بەســـەرهاتی ئەمجارەمان زۆر جیاوازە لەهەموو بەسەرهاتەکانی تر، چونکە هەموو ئەو کەسانەی کە جارەکانی تر ژیانیانم وەك بەسەرهاتێك دەگێڕایەوە، هەموو هۆکاری تووشبوونیان بەکێشەکان هەژاری بوو، بەڵام بەســـەرهاتی تارا بەهۆی ناز هەڵگرتنی دایك و باوکی و دەستبلاویەوە بووە.

(تـــارا) لەخێزانێکدا دەژیـــا کە هەموو پێداویســـتییەکانی ژیانی بۆدابینکرابوو، هەر لەسامانی زۆر و داهاتێکی گونجاو تا نازانم چی دیکە، جگە لەمەش (تارا) نازی زۆر لە رادەبـــەدەر دەدرایە. نازهەڵگرتنی تارا گەیشـــتبووە ئـــەوەی کەهەموو جۆرە ئارەزووەکانـــی بـــۆ دابین بکرێـــت، دایك و باوك و خوشـــك و براکانـــی زۆر نازیان هەڵدەگـــرت و هەر داواکارییەکی هەبووایە بۆیان جێبەجێدەکرد، کاتێك کە چووە کۆلێژ لەلایەن باوکییـــەوە ئۆتۆمبیلێکی بۆکڕدرا کەبـــووە هـــۆی لەناوچـــوون و ئاوابوونی خۆری تەمەنی.

تارا هەموو بەیانیەك وەك گشت قوتابیانی هاوتەمەنی بۆ خوێندن رووی دەکردە کۆلێژ و ســـەرنجی هەمـــوو کوڕەکانی هاوپۆلی خۆی راکێشابوو، هەم لەبەر جوانی لەش و لارەکەی و جلوبەرگە مۆدێرنەکانی و هەم لەبەر ئۆتۆمبێلـــە نایابەکەی و هاوکاری کردنی تارا بۆئەو ســـواڵکەر و هەژارانەی بەردەم دەرگای کۆلێژ. سەرەڕای ئەوەی تارا بەهۆی نازهەڵگرتنی ماڵەوەیان کردبوویە کچێکی لـــووت بـــەرز و خۆبەزلزان. ئەم هۆکارانە هەموویان وایکردبوو کەزۆربەی کچـــان و کوڕانی زانکـــۆ ئیرەیی پێببەن و زۆربەیـــان لەخۆیانەوە رقیـــان لێدەبۆوە، زۆربەی کچـــەکان حەزیان لێینەدەکرد یان نەیاندەویســـت هاوڕێیەتـــی بکەن، خۆیان بەدوور دەگرت لێی.

(ئەیوب) کوڕێکـــی هاوپۆلی تارا بوو لەخێزانێکی هـــەژار و کەمدەرامەت بوو، بەڵام ســـەرەڕای ئەوەی کە هەژار بوو ئەو هەمیشە بەدوای کاری سێکسی و رابواردن و ئاڵوودەی خواردنـــەوە کهولییەکان بوو. هەمیشە قەرزدارو سەرلێشیواو بوو. تابڵێی گەنجێکی گەندەڵ و بێکەڵکبوو. مرخی لە تارا خۆشکردبوو تەماحی لە ئۆتۆمبێل و سامانەکەیان بوو. بەردەوام هەوڵیدەدا خۆی لە(تارا) نزیك بکاتەوە تا لەئەنجامدا توانی بەهۆی کچێکەوە کە هاوپۆلی هەردووکیان بـــوو توانی وردە وردە خۆی لە(تارا) نزیك بکاتـــەوە، تاتوانی خۆی بکاتە برادەری و خۆی زۆر لێنزیـــك بکاتەوە، لەبەر ئەوەی تارا برادەری کەمبوو زۆربەی قوتابییەکان حەزیـــان لێنەدەکرد، ناچار بوو برادەرایەتی ئەم کوڕە گێرەشێوێنە بکات.

(ئەیوب) بەجۆرێك خـــۆی لێنزیکردەوە کەبتوانێت دەست بەســـەر ژیانی کچێکی سەرمایەدار بگرێت بۆ ئەوەی پارەی رابواردن و خواردنەوەکانـــی خـــۆی پێدابین بکات. هەموو بەیانیەك لەرێگای رادەوستاو تاوەکو تارا دەگەیشـــت و شوێنی ئۆتۆمبێلەکەی بۆدەگرت. هەمیشـــە زۆر بایەخی پێدەدا. تـــارا وەك کچێکـــی تازەپێگەیشـــتوو کە لەخێزانێکـــدا گەورە بووە کەباوك و دایکی دەوڵەمەنـــد بـــوون و زۆر بایەخیان پێداوە،

ـــنی بێسنووری دایک و باوکیەوە خۆی کـــوشت

حەزی لێبوو لەناو زانکۆشدا کەسێك هەبێت بەو جۆرە بگرە زیاتریش بایەخی پێبدات وەك خزمەتچیەك بەدواوەی بێت. رۆژانە لەکاتی رێستەکاندا لەناو کۆلێژ (ئەیوب)وەك پاسەوانێکی تارا خۆی پیشان دەدا و هاوکاری دەکرد. کتێبەکان و سەرجەم شتوومەکەکانی بۆ هەڵدەگرت تا دەگەیشتە نزیك ئۆتۆمبێلەکەی و تەنانەت هەندێکجار دەرگاکەشی بۆ دەکردەوە، تالە ئەنجامدا تارا بەجۆرێك هۆگری بوو نەیدەتوانی وازی لێبهێنێت. بەبەردەوامی بەیەوەکە کاتیان دەبردەسەر و دەچوونە دەرەوە. رۆژ لەدوای رۆژ هەموو خەڵك بە پێوەندیەکەیانیان زانی، (ئەیوب) توانی وەها متمانەی تارا بەلای خۆیدا رابکێشێت تالە ئەنجامدا چیرۆکێکی خۆشەویستی لەنێوان تاراو ئەیوبدا دروستبوو کە بەجۆریك تارا وازی لە ناوبانگی خێزانەکەی هێنابوو هەموو شتێکی دەکرد بۆ ئەوەی (ئەیوب) رازی بکات. زۆربەی جارەکان پارەی دەدایەو تەنانەت هەندێکجار زێڕەکانی خۆشی دەدایە ئەیوب و تا لەئەنجامدا شەیتان بەتەواوی زەفەری پێبردن و کەوتنە کاری سێکسی ناشەرعی و دوای چەند مانگێك تارا دووگیان بوو. ئەیوبیش ئەم هەلەی قۆستەوە بۆ ئەوەی بتوانێت هەموو مەرامە گلاوەکانی لەسەر حسابی تارا جێبەجێبکات. تارا بۆ ئەوەی رزگاری بێت لەم کێشەیە بە هەموو شتەکان رازی بوو تەنانەت زێڕ و پارەکەش هەمووی پێشکەشکرد و تەنانەت ناچاربوو ئۆتۆمبێلەکەشی بفرۆشێت و پارەکەی بدات بە ئەیوب.

لەئەنجامدا ئەیوب هەموو ئاواتە گڵاوەکانی خۆی هێنایە دی و هەرچیەکی دەویست کردی، پارەو پولی کچێکی لووت بەرزی نەزانی بۆ خۆی برد، ئەمجارەیان کە زانی تارا هیچ پارەی بەدەستەوە ناماوە بیداتێ بۆیە وێنەو گرتە سێکسییەکانی نێوانی خۆی و تارای بە ئامێری مۆبایل لەناو برادەرە کەم رەوشتەکانیدا بڵاوکردەوە و بەتەواوی ئابڕووی کچەی برد. تارا کاتێك بەمەی زانی، ئیتر بۆی دەرکەوت کە ئەو هەموو تەمەنی بەهەڵەدا چووبوو ئەو متمانە زۆرەی کە ئەم بەکەسێکی نادیار بەستبووی گەورەترین زیانی لێدا. ئەو کوڕەی ئەم وایدەزانی خۆشیدەوێت تەنیا ئەمی لەبەر پارەو سەروەت سامان دەویست و ئەمیش لە بەردەم کۆمەڵگە تاوانبارە، چونکە بەداخەوە ئافرەت هەمیشە دەبێت باجی هەڵەکانی بدات و هەمیشە ئافرەتان سزا دەدرێن، بەڵام پیاو هەرگیز سزا نادرێت. ئەمە لەلایەك لەلایەکی تر ئەم ئێستا پەردەی کچێنی هەڵوەریەوەو وێنەی لەناو ئامێری زۆربەی هەرزەکارە سەرلێشێواوەکانی ئەم کۆمەڵگەیەدا هەیە، بۆیە تارا دنیای لەبەرچاو رەش بوو و ئێوارەیەکیان وەك هەندێ کچی تری ئەم شارەی کە ئێمەی تیایدا دەژین لەترسی قسەو توانجی خەڵك و لەترسی سزادانی کۆمەڵگە بە برێك نەوت خۆی سووتاندو کۆتایی بە مۆمی تەمەنی هێنا.

ئەو کچەی کە بەڕێوەبەرەکەی تەماعی تێ کردبوو!

مرۆڤ کاتێك ناچار دەبێ بڕیارێکی قورس بدات، حەتمەن هۆکارێکی راستەوخۆ و پاڵنەرێکی بەهێز لەپشت ئەو بڕیارەوە دەبێت، ئەگینا کەسێك بڕیار بدات واز لە وەزیفە بێنێ، وەك ئەوەی (لەیلا) کردی، ئایا هەر لە خۆڕا و بە هۆیەکی بچووکەوە ئەم کارە دەکات؟؟ بێگومان وەڵامەکەشی نەخێرە، دە کەوایە با بزانین چ بارودۆخێك بوو وای لە (لەیلا) کرد ئەو بڕیارە بدات. ئەم ریپۆرتاژە گێڕانەوەی بەسەرهاتی وەزیفی ئافرەتێکە کە فشاری زۆر و تەماحی بەرپرسەکەی وای لێدەکات بڕیار بدات چیتر نەچێتەوە بەلای وەزیفەدا. هەر لە سەرەتاشەوە جڵەوی گێڕانەوە دەدەینە دەست کچێکی هاوڕێی خۆی بە ناوی (هێڤی) و دواتر (لەیلا) خۆشی بەشێکی بەسەرهاتەکەیمان بۆ دەگێڕێتەوە. جا با بزانین کێشەی ئەو چی بوو؟؟

سەرەتای دامەزراندن

وەرز بەهارێکـــی فێنك و رەنگین دەبێ (لەیلا) یەکەم رۆژی بوو لە فەرمانگەکەی دەوام بکات، بەر لەوەی بچێتە دەوامەکەی لە دڵی خۆیـــدا دەیوت: دەبێ خۆم زۆر قەشـــەنگ و جوان بکەم. با لە یەکەم رۆژەوە رەخنـــەم لێنەگرن، ئەوە فەرمانگەیە و خەڵك قسە دەکات. دەمێك لە بەردەم ئاوێنەکە خەریکـــی خۆی بوو. کە تەواو بوو ناوی خوای لێهێنا رۆیشت. کاتێك وەك فەرمانبەرێکـــی تازە گەیشـــتە فەرمانگەکەی یەکـــەم کەسـێك لە فەرمانبەرەکان کـــە چاوی پێیکە و ت (هێڤی) بـــو و . (هێڤی) کـــە

دیقەتـــی دایە، لەجێی خۆیەوە چاوی ئەبڵق بوو. لە دڵی خۆیدا وتی: چما خودا مرۆڤی ئەوها جوانیشی دروست کردووە؟! (هێڤی) ئەو ساتانە بەمجۆرە دەیگێڕێتەوە و دەڵێ: یەکەم جار کە پێی نایە ناو فەرمانگەکەمان چاوم پێیکەوت. بەڕاستیش زۆر سەرنجڕاکێش بوو، سەرەتاش وامزانی خاوەن مامەڵەیە ئیشێکی کەوتۆتە لامـــان، حەزم دەکرد ئیشـــەکەی بکەوێتە لای من بۆی بکەم. کە هاتە ژوورەوە بە رێکەوت بـــەرەو رووی من هات و دوای سڵاو کردن پرســـیاری لە من کرد و وتی: بەڕێوەبەری گشـــتی لە کام ژوورە؟ منیش وتم: کارت پێیەتی؟ وتی: لێرە دامەزراوم و فەرمانی دامەزراندنەکەمی پێنیشان دەدەم. وتـــم: بەدوامدا وەرە. ئیـــدی خۆم لەگەڵی چووم. بردمە ژووری بەڕێوەبەری گشتی. بە خۆم هاتمە دەرەوە. نزیکەی نیو کاتژمێر لە ژووری بەڕێوەبەری گشـــتی گیر بوو. مـــن دەمزانی هۆی گیر بوونەکەی جەنابی بەڕێوەبەری گشـــتییە و جوانی ئەم شۆخە سەرنجی را کێشـــا و ە ئە گینـــا خـــۆ

پێناساندن ئەوەندەی دەوێ؟؟ ئینجا هاتە دەرەوە. من هەر لە نزیك ژووری بەڕێوەبەر راوەستابووم. چاوێکی بەملاو بەولادا گێڕا و دووبارە منی بەدی کردەوە و هاتەوە لای من. پاش ئەوەی خۆی پێناساندم، سوپاسی کردم و شوێنی کارکردنی خۆی هەر وەك بەڕێوەبەر پێی وتبوو. بەڕێکەوت ژوورەکەی تەنیشتم دەرچوو، کە سەر بە هۆبەکەی من بوو. ئەو رۆژە (لەیلا) دڵی زۆر خۆش بوو، بەرادەیەك هەر کەسێ بیدیتبایە بەڕوونی ئەو خۆشیی و گەشییەی لە رووخساریدا بەدیدەکرد. من بەرپرسی بەشەکەی ئەویش بووم، ئەو ژوورەی کە ئەو دەبوایە کاری تێدا بکات فەرمانبەرێکی پیاوی لێبوو کە ناوی (دڵشاد) بوو، من دەمزانی چەند ژنانییە و چەند حەزی لێیە ژن و کچ لە دەور و خولیدا بن. بۆیە پێشبینیم دەکرد بە چوونی (لەیلا) بۆ ئەو ژوورە لە رۆژانی دواتر کێشە پەیدا ببێت. (لەیلا)م بانگی ژوورەکەم کرد کارەکەیم پێڕاسپارد و ئاگاداریشم کردەوە کە تا پێیدەکرێت تەنیا خەریکی کاری خۆی بێت و وریای قسە و قسەڵۆك و شتی وا بێت. دوو هەفتە بەسەر دامەزراندنی (لەیلا)دا رەتببوو و نێوان من و (لەیلا) زۆر خۆش و بەهێز بوو. (لەیلا) لەو ماوە کورتەدا زۆر هۆگری من ببوو، هەردووکمان وەك دوو خوشك لەگەڵ یەك مامەڵەمان دەکرد. کچێکی ئیشکەر و چاپووك بوو، حەزمدەکرد بەبێ سەر ئێشە خەریکی ئیشی خۆی بێت. لەم ماوەیەدا هەستم هەندێك نارەحەتە. دواتر بۆم دەرکەوت کە لە دەست (دڵشاد) وەڕس ببوو، بۆیە رۆژێك پێیوتم کە حەز دەکات لە شوێنی خۆی نەمێنێت و بێتە ژوورەکەی من کار بکات. منیش پێموت داواکارییەك بەرز بکەوە لە سەری رازی دەبم و بەرزی دەکەمەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی. رۆژی دواتر داواکاریەکەیم بەرز کردەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی، دوای چەند خولەکێك بەڕێوەبەری گشتی بانگی کردە لای خۆی. لەوێ دیار بوو کێشەکەی لێپرسی بوو، ئەویش وتبووی وەرە خۆم سزای دەدەم. پێشی وتبوو وەرە نووسینگەکەی من و پاش ماوەیەکی تر دەتکەمە بەڕێوەبەری نووسینگە. کە لەلای بەڕێوەبەری گشتی هاتەوە دڵی زۆر خۆش بوو. وتم: ها چی بووە وا بەکەیفی؟ وتی: چۆن بەکەیف نەبم بەڕێوەبەری گشتی داوای لێکردم بچمە نووسینگەکەی ئەو. وتم: بەخوا پێمباش نییە بچییە ئەوێ. وتی بۆ؟ وتم دوایی بۆت دەردەکەوێت.

کارکردن لە نووسینگەی بەرپرس

(هێڤی) بەردەوام دەبێ لە گێڕانەوەکەی و دەڵێ: سێ چوار رۆژی پێچوو (لەیلا) هیچ کێشەیەکی وەهای نەبوو. بووە دوو هەفتە، نیوەڕۆیەك (لەیلا) هاتە لام و بەپێکەنینەوە وتی (هێڤی) وەرە کچێ قسەیەکی خۆشت بۆ بگێڕمەوە. وتم: خێرە، دەی بزانم چییە؟ وتی: ئەوێ رۆژێ بەڕێوەبەر بانگی کردمە ژوورەوە و وتی دەرگاکە داخە و هەندێ قسەی تایبەتیت لەگەڵ دەکەم. منیش سەرم سووڕما و دەرگاکەمم داخست. وتی: دەمەوێ ئەو قسانەی کە دەیکەم لە بەینی خۆمان بێ و کەس پێینەزانێتەوە. وتی لەڕاستیدا بەو ماوە کەمەی کە تۆم ناسیوە گەلێ شتی باشی تۆم بۆ دەرکەوتووە. من راستە تۆزێك لە تۆ گەورەترم، بەڵام ئەزموونم لە تۆ زیاترە باوەڕ دەکەم ئەو بڕیارەی کە داومە رازی بیت لەسەری زۆر قازانج دەکەی. وتم بڕیاری چی؟ وتی: بڕیارم داوە بێمە داخوازیت. منیش سەرم لە بڕیارەکەی سووڕما، چۆن پیاوێکی چل ساڵە داوا لە کچێکی بیستودوو ساڵەیی دەکات شووی پێبکات. وتم مامۆستا زۆر سوپاست دەکەم کە جێگەی متمانە و رێزی تۆم، بەڵام ناتوانم داوایەکەت قبووڵ بکەم. کە وام پێ وت رەنگی تێکچوو، رەتکردنەوەی داواکەی زۆر پێناخۆش بوو. هەر چۆنێك بێت ئیزنی دام بچمە دەرەوە.

کێشەکانی (لەیلا) زۆرتر دەبن

(هێڤی) بەبڕیارێکی وەزاری لەو فەرمانگەیە دەگوێزرێتەوە بۆ شوێنێکی دیکە و ئیدی ئاگای لە (لەیلا) نامێنێت. با لێرەوە گوێ لە (لەیلا) خۆی بگرین و بزانین بەسەرهاتی ئەو لەگەڵ بەڕێوەبەرە گشتییەکەی بەچی گەیشت. (لەیلا) بەم شێوەیە باسی خۆی کرد و وتی: دوای ئەوەی داواکەی بەڕێوەبەری گشتیم رەتکردەوە، لە رۆژی دواترەوە جەنابی بەڕێوەبەر بەبێ بایەخەوە مامەڵەی لەگەڵدا دەکردم، بەڵام هیچ جۆرە فشارێکی تری لێنەدەکردم. پێشتر پاداشتی جۆراوجۆری بۆ دەنووسیم کەچی ئەوانەی هەموو لێبڕیم. منیش دەنگم نەکرد و هیچ بەسەرخۆمدا نەدەهێنا. ئینجا کە دیتی ئەوانە سوودیان نییە ئەمجارە، پاداشتی لە جارانیش زیاتر بۆ دەنووسیمەوە. چەند جارێك پاش دەوام هێشتمیەوە و پاشان پاداشتی بەقەد نیوەی مووچەکەمی بۆم دەبڕیەوە. هێشتنەوەی پاش دەوام چەند جارێکی تریش دووبارە بۆوە. رۆژێکیان کە پاش دەوام مابووینەوە. وتی وەرە لە ژوورەکەی من کار بکە. منیش نەمزانی مەبەستێکی هەیە. لە ژوورەکەی ئەو مامەوە و ئەو کارانەم دەکرد کە ئەو داوای کردبوو. ئینجا دوای تەواوبوونی کارەکەی وتی: (لەیلا) دانیشە کارم پێتە. وتم: فەرموو کاری چیت پێمە من درەنگی ماڵەوەم، سەرەڕای وەزیفەی خۆم کاری زیاتریشم پێدەکەی. ئیدی کۆمەڵێك شتی لەو بابەتەم وت. وتی: ئەگەر حەز بکەی لەمڕۆوە ناهێڵم یەك کاری زیادە بکەی و پاداشتیشت زیاتر بۆ دەبڕمەوە. بەو مەرجەی بە داواکارییەکانی من رازی بیت. وتم: من ناتوانم شوو بە تۆ بکەم تەمەنمان لەیەکەوە زۆر دوورە. وتی: ئێ باشە بەبێ شوو کردن بێت. با بەنهێنی بێ شوو کردنەکە. پاشان کە زانی هەر رازی نابم وتی با پێوەندیمان بەیەکەوە هەبێت و کەسیش پێینەزانێ. پاش ئەو قسەیە بووە مشتومڕمان بە تووڕەیی هاتمە دەرەوە و فەرمانگەم بەجێهێشت. رۆژی دواتر نەچوومە دەوام. پاش دوو رۆژ ناردی بە شوێنما و چوومە ژوورەکەی و وتی ئەوەی لە نێوانماندا روویدا با لە نێوان خۆماندا بێ و کەس پێی نەزانێت. بەمجۆرە شتەکەمان بە نهێنی هێشتەوە. دە رۆژێکی بەسەر داچوو دووبارە دەستی پێکردەوە. ئەمجارە هەر لە ژوورەکەی خۆی کە خەریکی کاری فەرمانگە بووم هەر هێندەم زانی دەرگای ژوورەکەی داخست و دوای ماوەیەك کە غافڵ ببووم، لە پڕ لە پشتەوەڕا پڕی دامێ و تووند بەخۆیەوەی کوشیم و کەوتە ماچ کردنم تا خۆم لە دەستی دەرهێنا خەریك بوو بخنکێم، پەرداخێکی شووشە لە سەر مێزەکەی بەردەمم بوو، دەستم دایە و لە تەپڵی سەریم دا. کە چاوم بەم دیمەنە کەوت یەکسەر دەرپەڕیمە دەرەوە. بەڕاکردن بەرەو دەرگای دەرەوە غارم دا. تەنیا مام حوسێنی پاسەوان لە ناو فەرمانگە بوو کە چاوی پێمکەوت وەها شڵەژاوم و لە من زیاتریش کەسێك لە فەرمانگە نییە واقی وڕما و وتی ها کچم چیبووە، ئەوە تۆ تا ئێستا لە ناو فەرمانگە بەم درەنگە وەختەوە چیتدەکرد؟ گوتم خەریکی کاری خۆم بووم و هیچ دەنگم نەکرد و رۆیشتم. بەیانی کە چوومەوە فەرمانگە کەس بە مەسەلەکەی نەزانیبوو ئەویش هیچ قسەی نەکرد و رۆژی دواتر نووسراوێکم نووسی و داوای واز هێنانم کرد و چوومەوە ماڵەوە و وازم لە فەرمانگە هێنا. پاش مانگێك لەم رووداوە ئەندازیارێك هاتە داوام و خوا کردییە نسیب و شووم کرد و ببڕای ببڕ جارێکی تر نەچوومەوە سەر وەزیفە.

ئەگەر تەماشا بکەین لەدێر زەمانەوە پیاوان و کۆمەڵگە بەگشتی حەزیان لەکوڕ بووە، ئەوەتا لەلای عەرەبەکان بەر لەهاتنی ئاینی ئیسلام کچانیان زیندە بەچاڵکردووە و لەلای زۆر لەنەتەوەو خێڵەکان ڕێز بۆ کچ دادنەنراوە.

خودای گەورە ئەگەر منداڵبدات کوڕ بێت یان کچ وەك خەڵاتێك لەلایەن کۆمەڵگەوە تەماشا دەکرێت، بەڵام دەبێ ئەوەش بزانین زۆربەی کۆمەڵگە باوکسالارییەکانی ڕۆژهەڵات حەزدەکەن کوڕیان ببێت نەك کچ، چونکە کوڕ بەپیرۆزتر تەماشا دەکەن، ڕەنکە بۆ ئەمەش هەندێك بیروبۆچوون و هەندێك بیروباوەڕی تایبەتی هەبێت.

ئەگەر کوڕم ببێت، ئەوا هاوسەرەکەم زیاتر منی خۆش دەوێت، ئەمە باوەڕی خاتوو هاژەیە. ناوبراو وای دەبینی بوونی کوڕ لەناو یەك ماڵدا بوون و یەکپارچەیی ئەو ماڵە بەهێز دەکات و ناهێڵێت ئەو ماڵە تووشی لێکترازان و لەبەر یەك هەڵوەشان بێت، بۆیە

بۆچی خێزانەکان حەزیان لەکوڕە؟

هەموومان حەزدەکەین کە کوڕمان ببێت، نەك کچ. ئەگینا وەك خۆمان دەزانین هەردووکیان پیرۆزن چ کوڕبێت چ کچ، بەڵام کۆمەڵگە کوڕی پێ خۆشترە.

خاتوو نیان ئەحمەد بوونی کوڕ بۆ ئەوە دەگەڕێنێتەوە کە ئەگەر ماڵێك کوڕیان بێت یان کچیان ببێت، ئەوا ئازادن، بەڵام بەشیوەیەکی گشتی پیاوان زیاتر حەزیان لەکوڕە، نەك کچ. لەبەر ئەوە ئێمەش حەزمان لێیە ببین بە دایکی کوڕان.

ئەگەر کوڕ نەبێت هاوسەرەکەم تەڵاقم دەدات، ئەمە قسەی خاتوونێکی تەمەن بیست و پێنج ساڵان بوو وەك ئاماژەی پێدا کە ئەگەر کوڕ نەبێت هاوسەرەکەی ئەینێرێتەوە بۆ ماڵی باوکی، چونکە ئەم بەڵێنی پێداوە کە کوڕیان ببێت و لەبەر ئەوەی کە تائێستا هەر کچیان بووە، ئیتر ئەمجارەیان دەبێت کوڕبێت.

خاتوو گوڵاڵە ئەسعەد وای دەبینی ئەگەر بەویستی ئافرەت خۆی بێت، حەزدەکات کە کچی هەبێت، بەڵام کۆمەڵگە بوون کوڕی فەرزدەکات، چونکە دایك حەزدەکات کەسێك هەبێت یامەتی بدات نەك لەبەر ئەوەش کە کچان زیاتر هاوکاری دایکیان دەکەن، بەڵام کۆمەڵگەی باوکسالاری زیاتر پیرۆزی دەداتە کوڕان بۆیە ئافرەتیش ناچارە بۆ لەبەبەر چاوگرتنی کۆمەڵگە بیەوێت کە کوڕی هەبێت.

دکتۆرە بیلاف وەك پزیشکێکی ئافرەتان ئاماژەی بەوەدا کە لەڕووی تەندروستییەوە ئافرەت هیچ رۆڵێك نابینێت لەوەی کە کوڕی ببێت یان کچ، چونکە لەئەنجامی یەکگرتنی کرۆمۆسۆمەکان روودەدەن، بەڵام کۆمەڵگەی ئێمە چونکە تەقلیدی و خێڵەکیە، تەنیا تاوانەکە دەخاتە پاڵ ئافرەتەکە.

خاتوو شەپۆل وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی ئاماژەی بەوەدا پێویستە هەموومان ئەوە بزانین کە بوونی کوڕ یان کچ هەردووکیان مندالّن خودای گەورە پێمان دەبەخشێت، بەڵام بوونی کوڕ کە زۆر پیرۆزی دراوەتێ دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی وشیاری تاکەکان کە نەیانتوانیوە خۆیان رۆشنبیر بکەن، هەر لەسەر نەریتی خێڵەکی ماون، چونکە نەریتی خێڵەکی پیرۆزی دەداتە کوڕان، نەك کچ. بۆیە ئافرەتان ناچارن کە کوڕیان ببێت بۆ ئەوەی لای هاوسەرەکەیان و کۆمەڵگە خۆشەویست بن.

خاتوو هیرۆ حاجی اسماعیل کەئێستا دایکی کوڕێکە ناوبراو وای دەبینی کە کوڕ بۆ کۆمەڵگای ئێمە زۆر پێویستە بۆ یە هەموو دایکان خەو بەوەو دەبینن کە کوڕیان ببێت لەجیاتی کچ چونکە کچ لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا هیچ جۆرە نۆرمێکی کۆمەڵایەتی گرنگی نیەو تەنیا وەك هاوڵاتی پلە دوو تەماشا دەکرێت بۆ هەموومان کاتێك کەدەزانین کە دەبین بەدایکی کوڕان زۆر دلخۆشدەبین بەپیچەوانەوە کاتێك کەدەبین بەدایکی کچان خەم دامان دەگرێت.

خاتوو بەناز حەسەن عەلی کە ئێستا دایکی دووکچە رای پیچەوانەی هەبوو بەوەی کەکوڕو هەردووکیان مرۆڤن دیاریەکن لەلای خودای گەورەو میهرەبانەوە، ئەگەر منداڵەکەی کەدەتبێت کوربێت یان کچ ئەوا هەریەکەیان خۆشیەکی تایبەتی خۆی هەیە ئەگەر کوربێت دەبێتە پشت وپەنا ئەگەرکچیش بێت هاوکاریمان دەکات بەهەرحاڵ هەردووکیان وەك خەلاتێك لەلایەن خودای گەورەو پیمان بەخشراون، بەڵام ئەوجیاوازیە ی کەهەیە بۆبوونی کوڕ یان کچ لەلایەن کۆمەڵگاوە دروستکراوە چونکە کورلەلایەن کۆمەڵگاوە بەهێز وتواناوە تەماشا دەکرێت بەڵام کچ بە رەگەزێکی ناسك بیبهێز.

بەڵام دەبێت ئەوەش بزانین کە زۆربەی کۆمەڵگاکانی مرۆڤایەتی بەتایبەتی کۆمەڵگا باوکسالاریەکانی رۆهەڵات حەزدەکەن کوریان ببێت نەك کچ چونکە کوڕ بەپیرۆزتر تەماشا دەکەن .

بوونی کوربۆ نۆرمە کۆمەڵا یەتیەکان دەگێڕێتەوە ئەمەباوەڕی خاتوو نیهال ئەحمەدە کەناوبراو ئاماژەی بەوەدا کەزیاتر لەناو کۆمەڵگا رۆژهەلاتیەکان وبەتایبەتی کۆمەڵگای کوردەواری کورپیرۆزی خۆی هەیە لەبەر ئەوەی کەئەم کۆمەڵگایانە حەزدەکەن خاوەنی هێزبن و هەمیشە بەهێزە باس لەشتەکان بکەن چونکە کۆمەڵگای ئیمە کارتیکراوە بەکۆمەڵگای عەرەبی کەکۆمەڵگایەکی خێللەکی بووە بەدرێژای مێژوو تەنانەت عەرەبکان بەر لەهاتنی ئاینی پیرۆزی ئیسلام کچیان زیندەبەچاڵدەکرد و هیچ ریزێکیان بۆکچان دادەنادا بۆیە ئەم نەریتە لەئەنجامی هاوسێیەتی وتیکەڵاوبوون تیکەڵ بەئێمەش بووە .

ئەگەر کورم نەبێت ئەوا هاوسەرەکەم تەلاقم دەدا، ئەمەباوەڕی خاتوو هەناو ئەحمەدە کەئێستا چاوەڕوانی کۆرپەلەیکی کورە،ناوبراو وای دەبینی بوونی کۆربۆ ئافرەت زۆرباشە رۆلی ئەو ئافرەتە لەناو ماڵدا بەهێز دەکات لەلایەکی ترەوە ئەگەر ماڵێك کوریانببێت تەبای لەناو ئەوماڵەدا دروست دەبێت ئەوکۆرپەلە کورە یەکپارچەی ئەو ماڵە بەهێز دەکات ناهێڵێت تووشی لیکترازان بێت بۆ هەموو مان حەزدەکەین کەکورمانببێت .

نیوەڕۆی لێدەهات نەخۆشخانە بەرەو چۆڵبوون دەچوو، هەموو پزیشك و کارمەندانی نەخۆشخانە کارەکانیان بەجێدەهێشت و دەڕۆیشتنەوە بەرەو ماڵ، نەخۆشەکانیش لە چاوەڕێی رەحمەتی خودای گەورە و تاکو تەنیا بوون و هاوکارەکانیان نەیاندەزانی کاتێك کە باری تەندروستی نەخۆشەکەیان تێك دەچوو روو لەکۆێ بکەن و هانایان بۆکێ بەرن، ئەمە بەسەرهاتی نەخۆشێك و هاوکارەکەیەتی لە یەکێك لە نەخۆشخانەکانی شاری هەولێردا بردیانەسەر.

ئێوارەیەکیان دایکی سۆلین تووشی نەخۆشیەکی کوشندەهات و روویانکردە هەموو نەخۆشخانە تایبەتییەکانی شاری هەولێر، بەڵام لە هیچکامیان شوێنێکیان بۆ حەوانەوەی نەخۆشەکەیان دەست نەکەوت لەبەر ئەوە روویانکردە نەخۆشخانەیەکی حکومی و ناچار لەوێ خەواندیان، چەند رۆژێك لەو نەخۆشخانەیە لەبەشی فریاکەوتنی خێرا مانەوە، بەڵام دواتر ناچاریان کردن کە رووبکەنە یەکێك لەنهۆمە بەرزەکانی ناو نەخۆشخانە، ئەمانیش وەك هەموو نەخۆشەکان روویان کردە یەکێك لەو قاوشانەی کەتەنیا بەناو بەنەخۆشخانە هەژماردەکرێت، بەڵکو هیچ جۆرە نۆرمێك و پرانسیپێکی نەخۆشخانەی تیادا نەبوو. لێرەوە کارەساتێکی غەمگیناوی بۆ هاوکاری نەخۆشەکە دەستی پێکرد کاتێك کە دایکی باری تەندروستی تێکدەچوو ناچار دەبوو داوا بکات کە پزیشکی ئێشکگر بێت بۆ چارەسەری، بەڵام پزیشکی ئێشکگر هیچ سەردانێکی نەدەکردن و بەهیچ شێوەیەك لەهیچ کام لەنەخۆشەکانی نەدەپرسیەوە، هەر لەدوای کاتژمێر (٢)ی نیوەڕۆوە پزیشکی ئێشکگر دەچوو خۆی لە ژووری تایبەت بەخۆیاندا دەنووست یان تەماشای تەلەفیزیۆنە تایبەیەکەی خۆی دەکرد، بەهەرحاڵ دەرگای دادەخست بەرووی نەخۆشەکاندا و کەس فریای دایکی سۆلین نەدەکەوت کاتێك کە باری تەندروستی تێکدەچوو، بەڕاستی رۆژگارێکی ناخۆش بوو، سۆلین چاوەڕێی فریادڕەسێکی خەیاڵی بووە وەك ئەو فریادڕەسە وەهمیەی کەلەناو لەفلیمەکاندا پەیدا دەبێت کەسێکی نوقوم بوو لەناو ئاودا رزگار بکات، تۆبڵێی لەجیهاندا ئەم هەموو زانا بلیمەت و بەناوبانگەی ئەورووپا و رۆژهەڵاتی ئاسیا کە هەوڵدەدەن ئاژەڵێك

بەسەرهاتی نەخۆشێک

یان زیندەوەرێکی ورد لەمردن رزگار بکەن، هەوڵنادەن فریای نەخۆشێك بکەون لە وڵاتێکی جیهانی سێیەمدا کە چاوەڕێی ئەوەیە چارەسەرێکی سەرەتایی بۆبکەن و لە مەرگ رزگاری بکەن، بەڵام ئەمە روونادات لەبەر ئەوەی کەزیندەوەریان گیاندارێکن کە لە ئەورووپا دەژین و لەرووی تەندروستیەوە زۆر زیاتر جێگەی بایەخدەبێت لە مرۆڤێك کە لە وڵاتیکی جیهانی سێیەمدا ژیان دەباتە سەر، چونکە ئەو بارە ماددییەی کە ئەمرۆ کۆمەڵگەی ئێمەی هەژاندووە وای لەهەموو کەسێك کردووە کە بەهانای نەخۆشێکەوە نەچێت کەپێویستی بە چارەسەرە.

کە شەو دادەهات هۆڵی نەخۆشخانەکە تەواو کپ دەبوو، بەجۆرێك کەس نەدەما و دەنگ و ژاوەژاوی رۆژ هەمووی هێور دەبۆوە تاوە ناتاوێك نەخۆشێك گیانی دەبەخشی و خێرا وەك ئەوەی بەکتریایەك بێت هەر زوو لەنەخۆشخانەکە رەوانەی دەرەوە دەکراو دەنێردرا بۆمزگەوتەکان بۆئەوەی تەرمەکەی بشۆن و رەوانەی سەر قەبرانی شار بکرێ تا لەوێوە رەوانەی جیهانێکی نوێ دەکرێت کە تائێستا کەس نازانێت چۆنە ئەژین و چۆن ناژین.

دایکی سۆلین رۆژ لەدوای رۆژ باری تەندروستی بەرەو خراپبوون دەچوو تەنانەت کار گەیشتە ئەوەی کەهەموو پزیشکەکان بەمردوو حسابی بۆبکەن، بەڵام ئەمجارەشیان نەمرد هاتەوە ناو دنیای مرۆڤایەتی، بەڵام پاش ماوەیەك بەیانییەك لەپڕێکدا باری تەندروستی تێکچوو، ئەوەبوو هەرچی پزیشکی ناو ئەمشارەهەیە گەڕان، کەسیان ئامادەنەبوون بیبینن و چارەسەری خێرای بۆ بکەن، هەموو پزیشکەکان ئەوەندە نەخۆشیان بۆ نووسرابوو کەسیان ئامادەنەبوون چارەسەری بکەن، تەنانەت پزیشکی سۆنارەکە ئامادەنەبوو تەماشای ئامێری سۆنارەکە بکات لەکاتی ئەنجامدانی کارەکەیدا، هیچ جۆرە زانیاریەکی نەدا لەئەنجامدا نەخۆشەکەیان رەوانەی لای ئەویتر دەکرد، ئەمە بێجگە لەقەرەباڵغی ئێوارانی شەقامی پزیشکانی هەولێر کەبووە هۆی بێزاربوونی نەخۆشەکە تا لەئەنجامدا کاتژمێر دەی شەو کۆچی دوایی کرد. ئەمە بەسەرهاتنێکی غەمگینایی بوو کە لەشارەکەماندا روویدا.

ئەو كچەی كە نەمانی باوك

خوێنـەری ئازیز ئەم بەسـەرهاتە رووداوێكی راسـتەقینەیە كە لە شـاری هەولێر روویداوە، وەک ئامۆژگارییـەک بۆتـان بـاس دەكەین و ئەو كچە ناوێكی خوازراومـان بۆ هەڵبژارد تاوەكو نەناسرێتەوە.

ئا:دیار سالار

من لەخێزانێكدا دەژیام لەگەڵ باوكم و دایكم و دووخوشـكم و برایەكمدا، باوكمان پیشەی كاسب و دایكیشم مامۆستابوو، باری ئابووریمان زۆر باش بوو، چونكە باوكمان داهاتێكی باشی دەست دەكەوت كە ژیانێكی باشـی بۆهەمووومان دابین كردبوو، تابڵێی رۆژگارێكی خۆشمان دەبردەسەر و رۆژانە باوكمان دەیبردینە شوێنە گشتییەكان و ئێمەش هەموومان فێری دەستبڵاوییەكی زۆر ببووین كە پارەمان زۆر بەبێ بەرنامە سەرف دەكرد.

رۆژێك لەرۆژان كاتێك كـە لەقۆناغی یەكەمی كۆلێژ بووم، باوكم تووشی نەخۆشییەكی كوشندەبوو كـە توانـای كاركردنی نەمـاو زۆربەی داهاتەكەشی خەرجكرد بۆچارەسەر كردنی و تەنانەت دوكانەكەشـی فرۆشت و قەرزی زۆری كرد بەمەبەسـتی چارەسەركردنی، بەڵام بێسوود بوو تا لەئەنجامدا دووسـاڵ لەمەوبەر كۆچی دوایی كـرد، دوای نەمانی باوكـم ناچاربـووم كـە واز لە خوێندن بهێنـم بۆئەوەی ئـەو قەرزانـەی كەلەسـەرمان بوو پـڕی بكەمـەوە و بتوانم ژیـان و گوزەرانی خێزانەكـەم دابین بكەم، بەهۆی برادەرێكی باوكمەوە كارێكم دۆزیـەوە لەیەكێك لە كۆمپانیاكاندا بومە سـكرتێرەی بەڕێوەبـەری كۆمپانیاكـە توانیم لەمكارەدا تاڕاددەیەك باری ئابووری خێزانەكەمان باش بكەم و خزمەتێك بە خوشەكانم و برا بچكۆلانەكەم بكەم، بەڵام لێرەوە گرفتێكی تر رووبەڕوومان بۆوە، ئەویش قسەو قسـەلۆكی خەڵكی بوو كە تیـل و توانجیان تێدەگرتین و گاڵتەیـان بەمن و دایكم دەكرد لەبەر ئـەوەی كە باوكمان سـەرمایەداربووە ئێسـتا كچەكەی وازی لە خوێنـدن هێناوەو كاردەكات، بۆیە دایكیشـم داوای لەمن كرد واز لەكارەكەم بهێنم، ئەوەبوو وازم لەكارەكەم هێناو دوای ماوەیەك یەكێك لەبرادەرەكانی باوكم هات داوای منی كرد بۆ كوڕەكەی كە ئەگەر من شـووی پێبكـەم، ئەوا ئـەو ماڵی باوكم بەخێودەكات و منیش یەكسـەر رازی بووم و چوومە قەفەزی هاوسـەرگیرییەوە، بەڵام خۆزگە قەد رازی نەبوومایە، چونكە هاوسـەرگیری نەبـوو، بەڵكو مامەڵەیـان لەگەڵ مندا وەك خزمەتكارێكی ئەسیوبی وابوو، هاوسەرەكەم رۆژانە پێی دەوتم كە منیـان وەك

ــــى وێڵ و سەرگەردانی کرد

کارەکەرێك راگرتووە نەك وەك ژنێك، هەمووکاری ماڵەکەیان پێدەکردم بێجگە لەوەی کە رۆژانە لێی دەدام و وەك ئاژەڵێکی دەستەمۆ مامەڵەی لەگەڵ دەکردم، دەبوو هەتا نیوەشەو چاوەڕێی بکەم و نابێت بخەوم هەتا دەگەڕێتەوە، ئەویش درەنگانی شەو بەسەرخۆشی دەگەڕایەوە بۆ ماڵەوە، تەنانەت کاتێك کەدەرگام لێ دەکردەوە ئەوەندە دڕندەبوو دەمی بەقسەی ناشرین دەکردەوە و بەسەرخۆشی لێی دەدام و ئازاری زۆری دەدام، تەنانەت بۆی دەستنیشانکردبووم دەمتوانی لە حەفتەیکدا تەنیا یەك جار سەردانی ماڵی باوکم بکەم و دەبوایە ئێواران نان بۆخۆی و سەرجەم برادەرەکانی ئامادەبکەم، تالەئەنجامدا ناچاربووم هەڵهاتم و رووکردە ئەم جێگەیە کەهەندێك کەس بە لەشفرۆشم دەزانێت، ئێستا چاوەڕێم رۆژێك لەرۆژان لەو دڕندەیە رزگارم بێت.

من وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی لەم بەسەرهاتە راستەقینەیەدا چەن ئامۆژگارییەکم هەیە.

١ـ مرۆڤ نابێت دەستبڵاو بێت، دەبێت کاتێك کە پارەمان زیادبوو پاشەکەوتی بکەین بۆ رۆژانی رەش.

٢ـ نابێت کاتێك لەشوێنێك دا ئافرەتێك کاردەکات کۆمەڵگە تیل و توانجی لێبدات، ئەگەر تیل و تولانجی لێدا، نابێت ئەو بەسەر خۆی بهێنێت، بەڵکو دەبێت خۆڕاگربێت.

٣ـ هاوسەرگیری گرنگترین و نایابترین پرۆسەیە لە ژیانی تاکدا، بۆیە دەبێت زور بەوردی هەنگاوی بۆ هەڵبنێن.

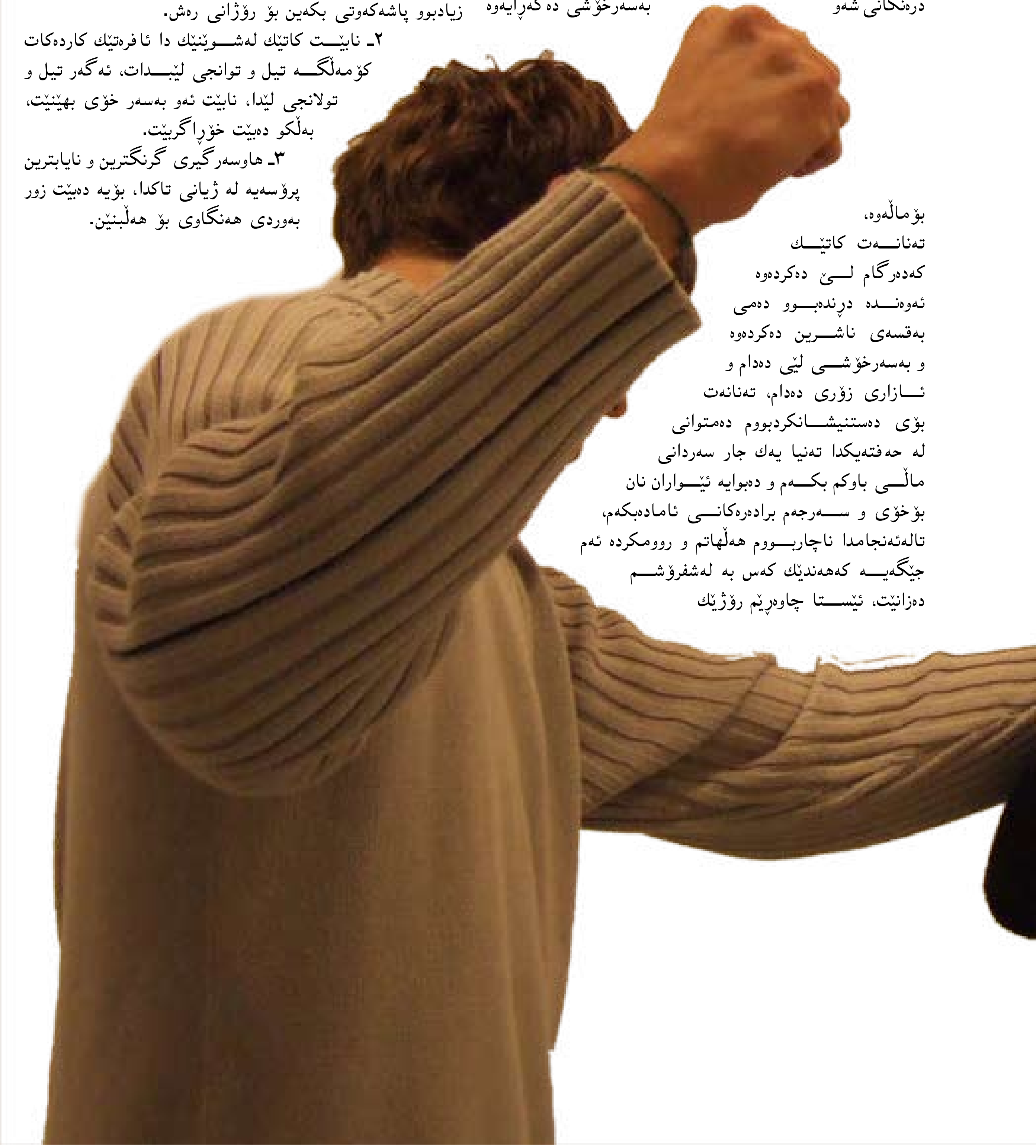

ئینتەرنێت وکێشەو گیرو گرفتەکانیان

ئینتەرنێت یەکێکە لە ئامێرە تەکنۆلۆژییەکان کەئەمڕۆ لــە گشــت پارچەکانــی جیهانــدا لەئەنجامــی شۆڕشــی تەکنۆلۆژیدا بڵاو بۆتەوە.

بێگومان لە رۆژگاری ئەمڕۆماندا ئینتەرنێت وەک گشــت پارچەکانی جیهان دا لە هەرێمی کوردستاندا بڵاو بۆتەوە و ژمارەیەکی زۆر لە لاوان بەشێوەیەکی زۆر سەرنج راکێشانە ئاڵــوودەی ئینتەرنێت بوون، تەنانەت هەندێک لە لاوان ناتوانن بۆماوەیەکی کەمیش لێی دووربکەونەوە، گەلێگ دەرئەنجامی ئیجابی و سلبی هەیە، شایەنی وتنە ئەوەی ئەرکی سەرەکی منە لەم ریپۆرتاژەدا ئاماژە بەوەبدەم کە تاچەند ئینتەرنێت کێشــەو گیروگرفتی بۆ کچان دروست کردووە لەکاتی چاتکردندا:

ئا: دیار سالار

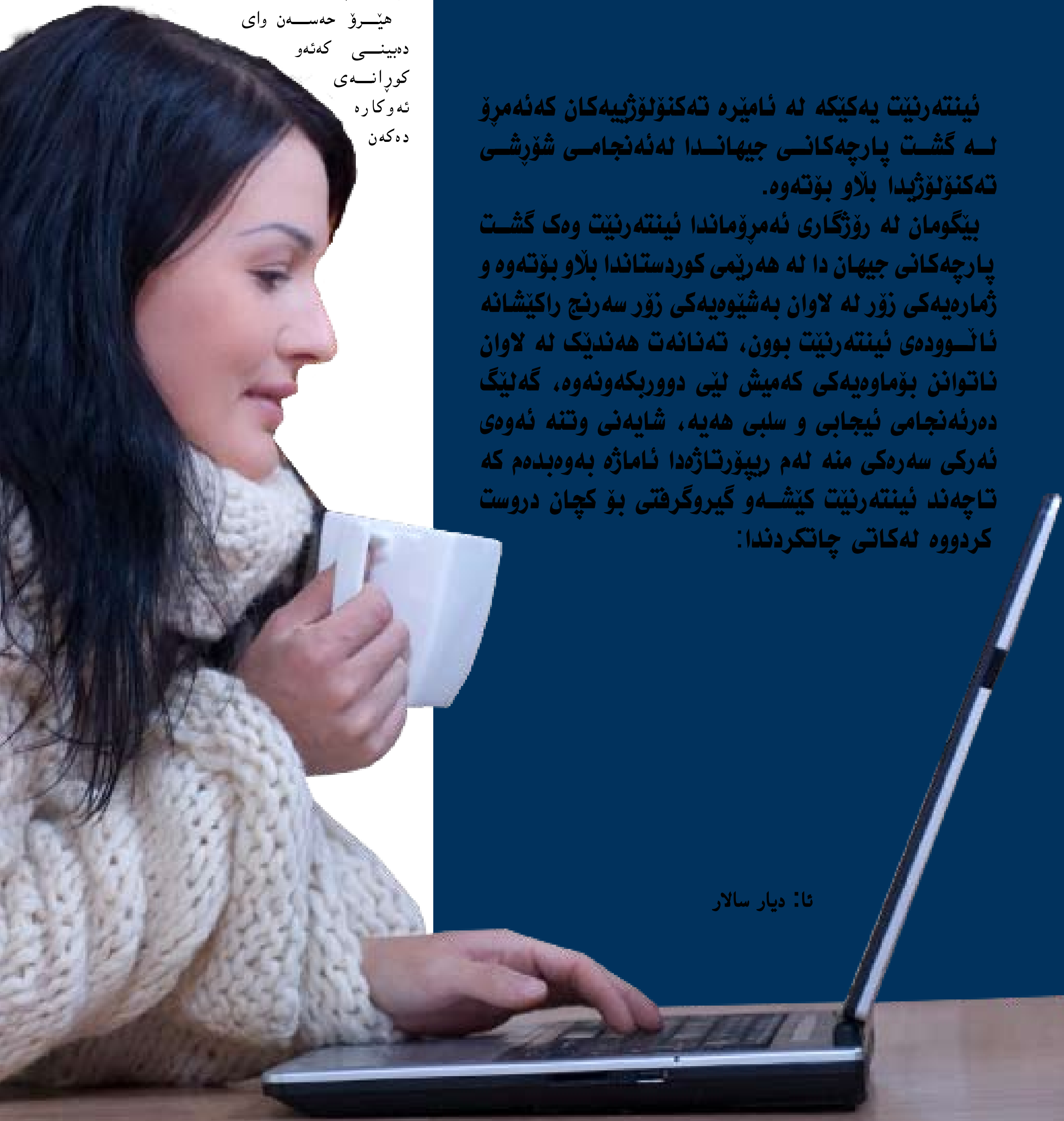

سەرەتا خاتوو شنۆ، کوڕانی بەوە تاوانبارکرد کە دەبنە هۆی ئەوەی کە ئینتەرنێت بەلایەنی خراپــدا بەکاربێت لەبەر ئــەوەی کەچەندین جــار کــوڕان لەکاتــی چاتکردنــدا داوای وێنەیان لێکردووە و ناوبــراو ئاماژەی بەوەدا کە کوڕیك ماوەی دووســاڵ چاتی لەگەڵدا کــردووە بەڵێنی پێداوە کە دەبێتە هاوســەری و قسەی ســۆزداری لەگەڵ کردووە تەنانەت داوای وێنەی لێکردووە، بەڵام دواتر وێنەکانی لە نــاو ئینتەرنێتدا لەنــاو ماڵپەڕەکاندا بڵاو کردەوە کەئەمەش کارێکی ناشایستەیەو دوورە لەبەهاکانــی مرۆڤایەتــی و تەنانەت دوورە لە هەموو بەهاکانــی مرۆڤایەتی کەئەمەش لەلای زۆربەی کوڕەکاندا شتێکی ئاساییە کە وێنەی کچان بڵاوبکەنەوە.

هێــرۆ حەســەن وای دەبینــی کەئەو کوڕانــەی ئەوکارە دەکەن

وەك ئاژەڵێکی دڕندە وەهان، چونکە کچەکان بە خۆش باوەڕی خۆیـــان باوەڕیان پێدەکەن، چونکە کوڕەکان سەرەتا لەکچەکان دەپاڕێنەوە تا یەکتری بناســـن داوای خۆشەویســـتیان لێدەکەن و بەڵێـــن دەدەن کە دێن و دەیانخوازن بەقسەو بەڵێنی بریقەدار وا لە کچەکان دەکەن کە متمتنەیان پیبکەن ودواترکچەکان وێنەیان بۆدەنێرن کەچی ئەوان دەچـــن بەناو مۆبایل و ئینتەرنێتـــدا بڵاوی دەکەنـــەوە کەئەمەش دوورە لەبەهاکان بەڕاســـتی کارێکی ناشرینە، خاتوو ڤیـــان عەبدولـــرەزاق وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی وای دەبینی ســـەرهەڵدانی ئەم دیاردەیە لە شـــارەکانی هەرێمی کوردستانداو بەتایبەتی لەشاری هەولێر زۆر نوێیە ماوەی چەند ســـاڵیکە بەم شـــێوەیە بـــە بەربڵاوی ســـەری هەڵداوە دەتواتم بڵێم لە ساڵی ٢٠٠٨ بەدواوە ئەمە دیاردەیە زۆر تەشـــەنەی کرد، ناوبراو هۆکاری تەشەنەکردنی ئەم دیاردەیەی لەشاری هەولێر بەم شـــێوە خێرایە بۆ چەند هۆکارێـــك گێرایەوە لەوانە لەدوای ســـاڵی ٢٠٠٨ هەڵاوســـانێکی گـــەورەی ئابووری لەشـــاری هەولێردا دروســـت بوو سەروەت و ســـامان و پارە بەشێوەیەکی بەربڵاو لەلای چەند چینێـــك پەیدابـــوو، لەئەنجام دا چینێکی نوێ لەســـەرمایەداران پەیدا بـــوون کەمنداڵەکانیـــان بەتایبەیتی کوڕەکانیان هەندێك ئامێری وەك مۆبایل و ئینتەرنێتیان کەوتە دەســـت کە بـــۆکاری ترســـناك و ناوزڕاندنـــی کچان بـــەکاری دەهێنن و واتە چینێك لەگەنجـــەکان ســـەریان هەڵداوە کە هیچ جـــۆرە زانیارییەکیان نییە ســـامانێکی بێشـــوماریان لەبەردەســـتدایە، بەڵام ناتوانن بۆکاری بەســـوودو بەکەڵك بـــەکاری بهێنن، بەڵکـــو بەزیان لێدان بۆخەڵکـــی تر بەکاری دەهێنن، چونکە ئەم گەنجانە هەست بە جۆرە نامۆبوونێکی رۆشنبیری دەکەن لەبەر ئەوەی کەهیچ جۆرە زانیارییەکی رۆشنبیریان نییەو کاتێکی زۆریان لەبەردەستدایە و خۆیان لەناو ئەو خێزانانە کە هەڵســـووکەوتی کچەکانیان زۆر دەستنیشـــانکراوەو ژیانی ئافرەت لەلای ئەو جۆرە خێزانانە زۆر سانسۆری لەسەرە بۆیە کاتێك کچێك دەبینـــن کەخاوەنی ئازادییەکی زۆر بێت و لەئینتەرنێتدا چاتیان لەگەڵ بکات وادەزانن کە ئەو کچە کەم رەوشتە.

هێمن عەلی کە یەکێکە لەو گەنجانەی کە زۆربەی کاتەکانی تەمەنی لەناو چات کردندا بردۆتەسەر وای دەبینی کە ئەو کچانای لەناو ماڵپەڕەکانی ئینتەرنێتدا وێنەیان بڵاودەبێتەوە خۆیان تاوانبارن، چونکـــە دەتوانن وێنەکەیان بـــۆ ئەو کـــوڕە نەنێرن کـــەداوای وێنەکەیان لێـــدەکات، بۆنوونە ناوبراو ئامـــاژەی بەوەدا زۆر جار لەکاتـــی چاتکردنی ناو ئینتەرنێتدا کەوتۆتە ئەویندارى لەگەڵ کچاندا زۆربەی جارەکان کچـــەکان وێنەیان بۆناردووە هەندێك کچ وێنەی ئاســـاییان بۆنـــاردووە و هەندێك کچ وێنەیـــان بۆ ناردووە بـــەڕووت و قوتی جلوبەرگیان لەبـــەردا نەبووە کەئەمەش خۆی لە خویدا ئەوە دەردەخات کە ئەوکچانە خەتای خۆیانە ئەگەر ئەو وێنەیان بڵاوبێتەوەو دەست خەڵکی کەوێت لەبەر ئەوەی کەئەوکچانە زۆر باش دەزانن کەئەو کوڕانە بۆ کات بردنە سەر قســـەیان لەگەڵدا دەکـــەن و تەنانەت زۆریان خاوەنـــی ژن و منداڵـــن، کەچی ئەوان وێنەیان بۆدەنێرن و قســـەیان لەکەڵ دەکـــەن کەئەمانـــە هەمووی دەوەستێتە سەر کچەکە.

هاوار حەســـەن وتی ئەو بەقسەی خۆش و بە پاڕانەوە وا لەو کچانەی بەرامبەری دەکات کە باوەڕی پێبکەن کە بەڕاســـتی خۆشـــی دەوێن دێت بۆداوایان و وێنەی بۆبنێرن، ناوبراو وتی ســـەدەها وێنەی کچم لەبەردەســـتدایە کـــە هەموویان بۆ نـــاردووم و هەیانە بەجلی نووســـتنەوە هەشیانە بەجلی دەرەوە و کچەکان نازانن من تەنیا بۆ کات بەســـەربردن وادەکەم و هیچ جۆرە ئارەزوویەکـــم بۆ هێنانیان نییە تەنیا مەبەستم رابواردنە پێیان، ناوبراو ئەووەی خســـتەڕوو کە کچان هۆکارێکی سەرەکین بۆ ســـووککردن و زڕاندنی ناوی خۆیان ئەگینا ئەگەر ئەوان وێنەمان بۆ نەنێرن، ئێمە ناتوانین بڵاوی بکەینەوە.

من لەکۆتایدا وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی هەندێك شیکردنەوەم لەسەر ئەم بابەتە هەیە:

١ـ ئینتەرنێت وەك ئامێرێکی تەکنۆلۆژی سوودێکی زۆری هەیە دەتوانرێت بە بەردەوامی ببێتە سەرچاوەی کەلك و زانیاری کارئاسانی بۆتاکەکان بکات و بتوانرێت ببێتە گەورەترین کەلك بە مرۆڤایەتی ببەخشێت، بەڵام جێگەی داخە لەکوردســـتاندا تەنیا لایەنە سلبییەکانی بەکارهێنـــراوە بۆ ناوزڕاندن و ســـووککردنی کەسی بەرامبەر.

٢ـ پێویســـتە ســـەرجەم ئافرەتان لەکاتی چاتکردنـــدا زۆر ئاگاداری خۆیان بن نەهێڵن کەناونیشانیان ســـووك بکرێت بەوەی متمانە بەهەموو جۆرە کوڕێك نەکەن و وێنەی خۆیان بۆهیچ کوڕێك نەنێرن.

٣ـ پێویستەدەزگا پێوەندی دارەکان هەوڵبدەن ســـزای ئەوکەســـانە بدەن کە ســـووکایەتی بەئافرەتان دەکـــەن و وێنەو ژمارە تەلەفۆنیان بڵاودەکەنەوە.

٤ـ ئەرکـــی رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنییـــە کـــە هەوڵبـــدەن هەڵمەتێکـــی رۆشنبیرکردن دەست پیبکەن بۆ بەرگرتن لەم دیاردەیە.

سحرو جادوو لەهـ

دیاردەی سـحر و جادوو یەکێکە لەو دیـاردە کۆمەڵایەتییانەی کە زۆر دەمێکە بوونی هەیە، لەنـاو کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیدا مێژوویەکی قووڵی هەیـە و دەتوانیـن ئاماژە بـەوە بدەین کە ئەم دیاردەیـە لەناو هەموو کۆمەڵگە مرۆڤایەتیەکان لەهەر یەکێکیاندا بەجۆرێک بوونی هەیە.
دیاردەی سیحر ئەمڕۆ لەناو کۆمەڵگەی ئێمەدا زۆر بەربڵاوەو تەنانەت

سـەرەتای ریپۆرتاژەکەدا چـاوم کەوت بە یەکێك لەو کەسانەی کە توانیویەتی ڕێژەیەکی زۆری ئافرەتـان وەها لێبکات پەنای بۆبەرن، ناوبراو بەناوێکی خوازراوەوە بە(ئەیوب) خۆی ناساند.

ئەیوب ئاماژەی بەوەدا کە ڕێژەیەکی زۆری ئافرەتان لەشاری هەولێر ڕۆژانە رووی تێدەکەن و ئـەو ماوەیەکی زۆرە ئەم کارە دەکات، بەڵام ماوەی چوارسـاڵە کارەکەی زۆر ناساندوێتی و داهاتی باشـی بۆدابینکردووە و ناوبراو لە ناوەڕاستی نەوەدەکانی سەدەی رابردوو ماوەی دوو(٢) ساڵ لە ئێران ژیاوە و فێری ئەم کارە بووە و دواتر گەڕاوەتەوە، لە کۆتایی ساڵانی نەوەتەکاندا ویسـتویێتی ئەم کارە بکات و وەك جادووکەرێك سوود لەکارەکەی وەربگرێت، بەڵام لـەو کاتەدا ڕەوشـی کۆمەڵایەتی زۆر لەبار نەبووە بۆ ئەنجامدانـی کاری جادووگەری، بۆیە کارەکـەی تاڕاددەیەك بەنهێنی کردووە، بـەڵام ماوەی چوارسـاڵە بەقسـەی خۆی کارەکەی زۆر سەرکەوتووانە ئەنجام دەدات.

ناوبـراو ئامـاژەی بەوەدا کـە دوو جۆر جادوو کردن هەیە، یەکێکیان (سـحر الاسود) ئەوتریان (سـحر الابیض)ـە جۆری یەکەمیان کە بەجادووی ڕەش (سـحر الاسود) ناسراوە ئەنجامدانی زۆر زەحمەتەو نرخەکەشی گرانەو زۆر زەحمەتیـش پێشـکەش بـە ئافرەتەکان دەکرێت کە سـەردانم دەکەن، چونکە کاتێکی زۆری پێویسـتە بۆئەنجامدانی و پێویسـتی بەکۆمەڵێك ئامڕازی تایبەتی نادیاری ڕۆحانی هەیە و ڕێژەیەکی کەمیش لە ئافرەتان پەنای بۆدەبـەن، چونکە زۆریان بەگوناهی دەزانن و ئەمجۆرەیان زیاتر بۆئەنجامدانی کاری ناڕەوا دەکرێت وەك ئەوەی هەندێك جار پیاو هاتوونە بۆ لام داوایان لێکردوم دەبێت بەختی ئافرەتیان بۆ ڕەشبکە تا ئەو کچانە شوو نەکەن و پارەی زۆرم پێشکەش دەکەن و دەڵێن دەبێت کارێکی وەهامـان بۆبکەیت کە ئـەو کچانە بەختیان ڕەشـبێت یان جار هەبووە بە(سـحر الاسود) ژنـم بەتەڵاقدان داوەو خێزانـم لەبەر یەکتری هەڵوەشـاندووە و هەندێك جار ئافرەت هاتوون و داوای بەخـت ڕەشـکردنی ئافرەتی تریان کردووە، بەڵام جۆری دووەمیان کە بەجادووی سپی (سحر الابیض) ناسراوە ڕێژەیەکی زۆر لە ئافرەتان ڕۆژانە پەنای بۆدەبەن، ئەم جۆرەیان وەك نوشتە کردن دێت کە بۆ زۆربەی شتەکان ئافرەتـان دەیکەن وەك ئـەوەی بۆ ئەوەی کە دڵـی مێردەکانیان نەرم بێـت لەگەڵیاندا یان بۆ ئەوەی کە کارێکیان بۆئاسـان بکرێت یان هەندێك جار بۆ کردنەوەی نسـیب بۆ کوڕو بۆ کـچ دێنە لام منیـش بۆیان ئەنجام دەدەم و زۆر جار ئافرەت هاتوون داوایان لێکردووم نوشتەیان بۆ بکەم منداڵیان ببێت یان هەندێکیان هاتوون داوای نوشتەیەکیان کردووە بۆئەوەی مێردەکەیان لێیان نەدات، زیاتر ئەمانە داوای ئافرەتانن. بەڵام داوای پیاوان جیاوازە وەك ئـەوەی هەندێك جار کـوڕ دێن داوای نوشتە دەکەن بۆئەوەی کەکچێك پێیان ڕازیبێت و شـوویان پێبکات، یان زۆر جار دایك هاتووە نوشـتەی کردووە کوڕەکەی بەقسەی بکات و کێشە نەکات لەماڵەوە، ناوبراو وتیشی لەماوەی ئەم چوار ساڵەی دواییدا ڕێژەی ئەو کەسانەی پەنادەبەنە بەر سـحر و جـادوو زۆر زیادی کردووە بەجۆرێك ئەگەر ئـەو ڕێژەیە بەراورد بکەیت لەگەڵ سـەرەتای سـاڵانی (٢٠٠٠) دا بەڕێژەی دەقات زیادی کـردووە. ناوبراو وتی: لە سـاڵی (٢٠٠٢) ویستم ئەمکارە بکەم لەماوەی شـەش مانگدا تەنیا چوار ئافرەت هاتن بۆ لام ئەوەندە خەڵك کەمدەهاتن تەنانەت هەتا نزیك سـاڵی (٢٠٠٥) هەربەم شێوەیەبوو، بەڵام ئێسـتا ڕێـژەی ئەوکەسـانەی کەسـەردانم دەکەن زۆر زیادی کردووە، ڕۆژهەیە دە تا پانزە ئافرەت و دە تا دوانزە پیاویش دێن کەئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کەخەڵك زۆر باوەڕیان بەم شـتانە هەیەو لەهەموو شتێك زیاتر پەنای بۆ دەبەن، چونکە کێشـەکان زۆرن خەڵکیش پەنا بۆ ئەم دەهێنن.

هەرلەوێ چـاوم بەئافرەتێك کەوت ئەویش خۆی بـە خاتوو (س) پێناسـاندین، ناوبراو ئامـاژەی

ـــەولێر بۆتە دیـارده

لـەلای هەندێک لە تاکەکانـی کۆمەڵگە بۆتە نەریتێکـی ڕۆژانە، ئەمە سـەرەڕای ئـەوەی کە ئـەم دیاردەیە نەک کێشـەیە، بەڵکو لەکێشـەش ترسـناکترە، چونکـە چەندیـن ماڵ و خێزان وێـران دەکات من نامەوێت بەدرێژی ئێستا قسەی لەسەربکەم و دەمەوێت لە ڕیپۆرتاژێکدا بابەتەکە شیبکەمەوە.

بەوەدا کـە ئەو زۆر باوەڕی بە نوشـتەکردن هەیـەو تەنانەت زۆرجار دێت و دەیکات لەبەر ئەوەی کە ئەو پێشـتر هاوسەرەکەی بەقسەی دایکی بە بەردەوامی ئازاری ئەمی داوەو زۆر لەگەڵیدا خراپ بـووە، بەهۆی برادەرێکیەوە هاتۆتە لای ئەم کابرایەو نووشـتەی کردووە ئێستا هاوسـەرەکەی زۆر باشبووە لەگەڵیدا، ئەمە سەرەڕای ئەوەی ئێستا هاوسەرەکەی زۆر بەقسەی دەکات و ئەمیش مانگانە سەردانی ئەم پیاوە دەکات و نوشتەی بۆدەکات و بڕێك پارەی باش پێشکەشی ئەم پیاوە دەکات، هەر لەوێ چاوم بـە کچێکی تر کەوت کە یەکەم جاری بوو دەهات و هۆی هاتنی بۆ لای ئەم کابرایـە ئەوەیە کە ئەو قەیرە کچە و تەمەنی نزیکەی (٤٥) سـاڵە، بە وتـەی خۆی کە وتی هەستدەکات لەلایەن خزمەکانیەوە بەختی بەسترابێتەوە، چونکە تا ئێسـتا

هەرکەسـێك هاتبێت بۆداوای ئەم کێشـەیەك ڕوویـداوە و تێکچۆتەوە، هیوادارم ئەمجارەیان کێشەکەم چارەبێت، پاشـان ژنێکی بەتەمەنم بینی کە دەهاتە دەرەوە وتی: من کێشـەکەم لەوەدایە کە نۆ کوڕم هەیەو کەسـیان بەقسەم ناکەن هاتووم کە نوشتەیەکم بۆبکەن بۆ ئەوەی شیرین بم لەلای ئەو کوڕانە.

هەر لەوێ چاوم بەخانمێکی شۆخو شەنگ کـەوت کە لەگەڵ دایکیـدا هاتبوون بۆلای ئـەم جادووگەرە، ناوبراو پێـی ڕاگەیاندم کە بەشـێکی زۆری خزم و کەسەکانیان بەهۆی ئەم جادووکەرەوە توانیویانە شـووبکەن، لەبەر ئەوەی کە ئێستا ئەمیش تەمەنی نزیکەی ٣٨ سـاڵەو تائێستا کەس نەهاتووە بۆداوای لەبەر ئەوە هاتووە پارچەیەك زێڕی پێشـکەش بەو جادووگەرە کردووە هەتا بەختی بۆبکاتەوە.

خاتوو بەناز ئەحمەد وەك تویژەرێکی دەروونی ئاماژەی بەوەدا کەدیاردەی سـیحر و جادوو لەنـاو هەموو کۆمەڵگـە ڕۆژهەڵاتییەکاندا بوونی هەیە بەتایبەت ئـەو کۆمەڵگەیانەی کەئاسـتی ڕۆشـنبیری تاکەکانیان نزمە کە کۆمەڵگەی ئێمەش یەکێکە لـەوان، لەبـەر ئـەوە شتێکی ئاساییە کە ڕێژەیەکی بەرچاوی ئافرەتان بـۆ جێبەجێکردنی کارەکانیان ڕوو لەم کەسانە بکەن، هەرچەنـدە بەڕای خۆم ئەم کەسـانە ناتوانن دەستکاری هەندێك شتی غەیبی بکەن، بەڵام دەتوانن هەندێك شت وەك چاوبەست پێشکەش بەهاووڵاتیان بکەن و وا لە خەڵکانێك بکەن کە سەردانیان بکات.

مامۆسـتا حەکیـم عەبدولکەریـم وەك دەرچوویەکی کۆلیژی شـەریعە و شارەزایەك لە خوێندنی ئیسـلامی ئامـاژەی بەوەدا کە سـیحر و جادوو مێژوویەکی دێرینیان لەگەڵ مرۆڤەکانـدا هەبووە و بـەر لەهاتنی ئایینی پیرۆزی ئیسلامیش زۆر خەڵك متمانەیان پێی هەبووە، بەڵام ئەمڕۆش لەکوردستان ڕێژەیەکی بەرچـاو خەڵك پەنای بۆ دەبـات، بێگومان ئەمەش لەبەر ئەوەی کە ئاسـتی ڕۆشنبیری خەڵك زۆر نزمەو باوەڕی ئایینیشیان لاوازبووە، لەهەمانکاتدا ناتوانین بڵێین ئەو جادووگەرانە هیچیان پێناکرێت، بەڵکو لەهەموو سەردەمێکداو تەنانـەت دەقە ئایینییەکانیـش ئاماژەیان بە ڕۆڵـی جادووگـەرەکان داوە لەجێبەجێکردنی کارەکاندا، بەڵام مرۆڤی موسڵمان دەبێت خۆی لەجادووکردن بەدووربگرێت و نەهێڵێت تووشی ئەوشتانەبێت.

من لە کۆتایدا وەك تویژەرێکی کۆمەڵایەتی چەند سـەرنج و تێبینیەکم هەیـە دەمەوێت بیخەمە بەردەم ئێوەی بەڕێز:

١ـ دیاردەی سـیحر و جادووکردن بەهەموو جۆرەکانیەوە ئەمڕۆ لەزیادبووندایە، بەشێوەیەکی بەردەوام ڕوو لەڕێژەیەکی زۆر بەرز دەکات.

٢ـــ دیـاردەی سـیحر و جادووکـردن مەترسـییەکی گەورەی لەسەر ژیانی تاك و کۆمەڵگە هەیـە، چونکە هەندێك جار دەبێتە هۆی تێکدانی شێرازەی ژیانی تاك.

٣ـــ هۆکاری ئەم زیادبوونـە بەردەوامەی دیاردەی سـیحر و جادووکردن دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لەناو کۆمەڵگەی ئێمەدا کێشـەو گیرو گرفتەکان بە هـۆی زۆری داواکاری لەسەر پێداویسـتییەکان بە بەردەوامی ڕوو لە زیادبوونـن کە ئەمـەش وادەکات هەندێك لە تاکەکان پەنابەرنە بەر ئەم کارە.

٤ـ نەبوونی ڕۆشنبیری خودی لەلای تاکی کورد یەکێکە لەسەرەکیترین هۆکار کە وادەکات تاك پەنا بباتـە بەر ئـەم دیاردەیە، چونکە ئەگەر تاك هزری ڕۆشنبیری هەبێت پەنا بۆ ئەم دیاردەیە نابات.

٥ـ پێویسـتە هەوڵبدرێـت لەدەزگاکانی ڕاگەیانـدن و سـەنتەرە ڕۆشـنبیرییەکان هەڵمەتێکی جیدی دەستپێبکەن بۆ بنبڕکردنی ئەم دیاردەیە.

ئا: دیار سالار

ئینتەرنێت، ماڵێک بۆ پێکەوەنانی ژیانی هاوسەرێتی

ئا: ئەمەل محەمەد جەلال

هاوسەرێتی و پێکەوەنانی ژیانێکی نوێ لە پێویستییە سەرەکی و حەتمییەکانی ژیانی مرۆڤایەتییەو خێزانیش بەیەکێك لەخانەو پێکهاتە کۆمەڵایەتییە گرنگەکانی کۆمەڵگە دادەنرێت، گەنجان و کەسانێك کە نەیانتوانیوە ژیانی هاوسەرێتی پێکەوە بنێن جا بەهەر هۆیەك بێت، ئەوا بیر لەچەندین رێگەی جۆراوجۆر دەکەنەوە بۆئەوەی بتوانن دەرگایەکیان لەو پێناوەدا لێبکرێتەوە و بەدوای ناسنامەی ونبووی خۆیاندا بگەڕێن، هەر لە مامۆستای ئایینی و هاوڕێ و خوشك و سەر رێگەی ناوەندەکانی خوێندن و نامەی سەرشاشەی کەناڵەکانی راگەیاندن و تەنانەت تا نووسینگەکانی دۆزینەوەی هاوسەر و پێکهێنانی هاوسەران بەیەکتر دەگرنەبەر.

ئینتەرنێتیش وەکو هۆکارێکی تەکنۆلۆژیای پێشکەوتوو و مۆدێرن لەسەردەمی ئێستادا وایکردووە کە بەشێك لە گەنجان بەتایبەتیش توێژی قوتابیان روو بکەنە ئەم ناوەندە ئەلکترۆنییە بۆ ئەوەی کەسێکی گونجاو بۆ ژیانی هاوسەرێتییان بدۆزنەوە هەروەك چۆن چەندەها پێگەی ئینتەرنێت هەیە کە ئەم دەرگای بە هاوسەرێتی بوونەی لە بەشداربووانی کردۆتەوەو لەو پێناوەدا هاریکارییان دەکات.

ئینتەرنێت لایەنی سلبی و ئیجابی خۆی هەیە

پێکەوەنانی خێزان لەرێگەی ئینتەرنێتەوە لایەنی سلبی و ئیجابی خۆی هەیە، لایەنە سلبییەکەی ئەوەیە کە بەهۆی ئەوەی هەریەکە لە کچ و کوڕەکە دەشێت تەواو راستگۆ نەبن لەو زانیاری و دابەزاندنی وێنەی خۆیان کە لە سایتەکە کاتێك بەهۆی ئەم ناراستگۆییەوە و لەژێر کاریگەریی جۆرێك لە خۆشەویستی یەکتر، وادەکات کاتێك بەیەك دەگەن و یەکتر دەبینن لەوانەیە جۆرێك لە ئیحراج بوون لەلایەن یەکێك یان هەردووکیانەوە دروستبێت و ئەوسا پرۆسەکە بەشێوەیەکی تر دەکەوێتەوە، لایەنە ئیجابیەکەشی ئەوەیە کە پێش ئەوەی یەکتر ببینن لەرووی ئەو سیفەتانەی کە هەیانەو بۆیەکتری ئاشکرادەکەن وادەکات کە کوڕو کچەکە خۆیان یەکلایی بکەنەوە ئەوسا لەیەکتر بچنە پێشەوە و رێگەیەکی ئاسانیشە، ئەمە بیروبۆچوونی رووخۆش محەمەد جەلالە کە وەکو پارێزەرێك قسەی بۆکردین.

تەنانەت دایك و باوکیشمان نازانن کە لەرێگەی ئینتەرنێتەوە خێزانمان پێکەوەناوە

ئاڤان ئەحمەد کەریم کە خاوەنی یەك منداڵی چاوگەشەو لەبەرئەوەی کە لە رێگەی ئینتەرنێتەوە ژیانی هاوسەرێتی پێکەوەناوە ویستی ناوەکەی بە خوازراویی

بڵاوبکەینەوە، بۆیە ناوی خوازراومان بۆداناوە، ئێمەش سەرەتا پرسیاری ئەوەمان لێکرد بۆچی داوای ئەوە دەکەیت کە ناوەکەت خوازراو بیت، وتی بەداخەوە لەوڵاتی ئێمە ئەگەر بزانن لە رێگەی ئینتەرنێتەوە شووم کردووە، ئەوا بەچاوێکی دیکەوە تەماشام دەکەن، تائێستاش تەنیا خۆم و هاوسەرم بەمکارە دەزانین، تەنانەت دایك و باوك و خێزانەکانیشمان نازانن، هەروەها وتیشی پێوەندی خۆشەویستیمان زۆر باشە و تائێستاش کە وردە کێشەشمان هەبووبێت پێوەندی بەوەوە نەبووە کە لە رێگە ئینتەرنێتەوە بەیەك گەشتووین، لەپرسیاری ئەوەشدا کە لەسەرەتای یەکترناسینەوە تاکو بەیەکگەشتن چەندجار لەرێگەی ئینتەرنێتەوە زانیاریتان گۆڕیوەتەوە، لەوەڵامدا وتی: بە تەواوی لە خەیاڵم نییە، بەڵام نزیکەی ٨ تا ١٢ جار پێوەندی ئینتەرنێتمان هەبووە،

من وەکو خۆم ئامادەم کچەکەم لەرێگەی ئینتەرنێتەوە هاوسەری خۆیان بدۆزنەوە

چونکە هیچمان لەماڵەوە ئینتەرنێتمان نەبوو، ئەگەرنا لەوانەیە بە چوار پێنج جار تەواوبووینایە.

هەر رۆژێك کە دێت بۆ بازاڕ پێوەندیم پێوەدەکات کە بچین بۆ ئینتەرنێت

گەنجێکی تەمەن ١٧ساڵ بەناوی ئاکۆ کەریم رەحیم کە قوتابی پۆلی ١١ی ئامادەیی هەواری شار بوو، بەزەردەخەنەیەکەوە لە بینای سەنتەری ئینتەرنێتی شار دەهاتە خوارەوە، یەکسەر پرسیاری ئەوەم لێکرد خێرە ئەوەندە دڵت خۆشە، وتی: بۆ دڵم خۆش نەبێت ٦ جارە دێم بۆ ئەم ئینتەرنێتە ئەمڕۆ رازیبووە، وتم کێ رازیبووە؟ وتی کچێکی رووحسووکی دراوسێمان هەیە کە بەهۆی ئەوەی دایك و باوکی نەخۆشیی سەرجێگەیان هەیەو وازی لەخوێندن هێناوەو خەریکی دروومانی جلوبەرگە جا هەر رۆژێك کە دێت بۆ بازاڕ بۆ کڕینی کەلوپەلی ئیشەکەی، ئەوا پێوەندیم پێوەدەکات کە بچین بۆ ئینتەرنێت، لەوەڵامی ئەو پرسیارەی کە بۆچی دوای شەش جار ئەوسا رازیبوو؟ وتی، لەبەرئەوەی کە دایك و باوکی نەخۆشن رازی نەدەبوو بەوەی کە شوو بکات، هەرچەند ئێمەش لە ئێستادا خێزان پێکەوە نانێین، بەڵکو برایەکی کچەکە لە وڵاتانی دەرەوەیەو بەنیازە ئەمساڵ بێتەوەو دایك و باوکی بباتە لای خۆی و خۆشەویستەکەشم بگەڕێتەوە بۆ خوێندن و ئەوسا ئێمەش کاری جددی لەسەر بکەین و تا ئەو کاتەش منیش دەچمە زانکۆ و پۆلی شەشیش دەبڕم.

هەر کێشەیەك لەنێوان ئەو دوو هاوسەرەدا رووبدات، ئەوا گلەیی لەکەس ناکەن

ئێستا وایلێهاتووە کە کەمتر لەجاران خەڵکان و کەسانی تایبەت هەوڵی ئەوەت بۆبدەن کەسێکت بۆبدۆزنەوە بۆ ژیانی هاوسەرایەتی لەبەرئەوەی بەهەر کەسێك دەڵێیت وەڵامەکەی ئەوەیە کە بارودۆخی ئێستای کۆمەڵایەتی بەشێوەیەکە کە متمانەم بە کوڕان و کچان نەماوە تاکو لەوپێناوەدا کاریان بۆبکەم، ئەمە وتەی فەرهاد ئیبراهیمی تەمەن ٣٥ساڵی کاسبکارە لەیەکێك لە بازاڕەکانی شاری سلێمانی کە بەهۆی بەرپرسیارێتی زۆری ژیانەوە نەیتوانیوە تائێستا خێزان پێکەوەنێت، سەبارەت بە گرتنەبەری رێگەی ئینتەرنێت بۆ پێکەوانانی خێزان وتی «من بە رێگەیەکی باشی دەزانم لەبەرئەوەی زۆر بێ منەتەو لەکاتێکیشدا کە هەر کێشەیەك لەنێوان ئەو دوو هاوسەرەدا رووبدات، ئەوا گلەیی لەکەس ناکەن و تەنیا خۆشیان بەرپرسیار دەبن و هەموو کاتێکیش ئامادەیەو دەتوانیت پەنای بۆببەیت».

ئەگەر کچ بۆخۆی عاقڵ بێت و پرس و راوێژی بە دایك و باوکی هەبێت دەشتوانێت لەرێگەی ئینتەرنێتەوە ئەوکارە، بکات ئەمە باوەڕی قادر ئەحمەد رەشیدی کارگوزارەو خاوەنی ٥ کچە، هەروەها پێیوایە کە گرنگ ئەوەیە بتوانن ژیانێك بگوزەرێنن کە دوایی پەشیمان نەبنەوەو ئێمەش گلەییان لێنەکەین ئەگینا وەکو ئەوەی کە من زانیاریم هەیە لەسەر ئینتەرنێت و باوکانی تریش هەیانبوایە، ئەوا رێگریی لەم رێگەیە نەدەکراو من وەکو خۆم ئامادەم کچەکەم لەرێگەی ئینتەرنێتەوە هاوسەری خۆیان بدۆزنەوە، بەڵام وەکو وتم بزانێت چۆن مامەڵە دەکات و من ئەم رێگەیەم پێ باشترە وەك لەوەی لێرەو لەوێ لەبەرچاوی خەڵك دانیشن و ببنە جێگەی گومانی خەڵکی.

گرنگ راستگۆیی و متمانەیە

صادق سەعید محەمەد کە دەرچووی بەشی کۆمەڵایەتی زانکۆی بەغدایە و ئێستا بۆ تەواوکردنی خوێندنی ماستەر لەوڵاتی بەریتانیایە لەرێگەی ئیمێڵەوە بۆچوونی خۆی خستەڕوو و وتی: سەرەتا دەمەوێت ئەوە بڵێم لەبەرئەوەی پێکەوەنانی خێزان پرۆسەیەکی کۆمەڵایەتی گرنگە دەبێت گەنجەکان بزانن چۆن مامەڵە لەگەڵ سەرەتای پێکەوەنانی خێزان دەکەن و پەلە نەکەن لە دەستنیشانکردنی هاوسەری داهاتوویان، ئینتەرنێتیش وەکو هۆکارێکی گەیەنەری راز و نیازی کچ و کوڕ بەیەکتری بۆئەوەی پێکەوە لەماڵێکدا کۆببنەوە رێگەیەکی خراپ نییە بەو مەرجەی نەبێتە هۆی ئەوەی ناڕاستگۆیی بەیەکتر بکەن و تەنیا لە پێناوی کات بەسەربردن ئەم رێگەیە بگرنە بەر، چونکە دەشێت گەنجێك هەبێت تەنیا مەبەستی ئەوە بێت کە کاتی خۆی بەسەر بەرێت و هەرگیز ئامادەیی

بەداخەوە لەوڵاتی ئێمە ئەگەر بزانن لە رێگەی ئینتەرنێتەوە شووم کردووە، ئەوا بەچاوێکی دیکەوە تەماشام دەکەن

پێکەوەنانی خێزانی تیا نییە، بەڵام دەستی دەستی بە گەنجانی تر دەگات، لە وڵاتی بەریتانیاش ئەم رێگەیە بەکاردەهێنرێت، بەڵام کچی ئێرە زۆر بەدوای متمانەو راستگۆیی بەرامبەرەکانیاندا دەگەڕێن.

لە١٠٪ی گەنجان خاوەنی ئینتەرنێتی خۆیان نین لە ماڵەوە

لەبەردەم سەرای سلێمانی کە هەمیشە جێگەی کۆبوونەوەی گەنجانەو بەتایبەتیش مامۆستایان، یەکێك لەو مامۆستایانەی کە تەمەنی ٣٤ساڵ بوو هێشتا ژیانی هاوسەرێتی پێکەوە نەنابوو بەناوی زانا محەمەد عوسمان، زۆر بێئومێدبوو و باوەڕی وابوو کە ئینتەرنێت ساڕێژی بێ هاوسەری ناکات و بەئەسەفەوە باسی لە بێمتمانەیی بەرامبەرەکانی دەکرد و دەیوت: گەنجی ئێمە زۆری ماوە بگاتە ئەو ئاستە رۆشنبیریەی بە متمانەوە مامەڵەیەکی گونجاو لەگەڵ ئینتەرنێت بکات بۆ پێکەوەنانی خێزان، ئەمە جگە لەوەی کە لە١٠٪ی گەنجان خاوەنی ئینتەرنێتی خۆیان نین لە ماڵەوە.

کاتێک پیاو رای هاوسەرکەی وەردەگرێت رووخسارو دیمەنی چەند دەگۆڕدرێت

بەرپرسی فایلی کۆمەڵایەتی: کامەران جەلال.
Mobile: 07504944607 Email: komelayeti@gulan-media.com

ئافرەت هەموو کاتێک حەزدەکات هاوسەرەکەی بەجوانترین شێوە لەناو خەڵکی دەربکەوێت. زۆرێکیش لەزانایان دەڵێن سەلیقەی ئافرەت جوانترە لەپیاو بۆهەڵبژاردنی دیزانی جلوبەرگ و دەست نیشانکردنی رەنگەکان. بۆیە زۆرجار پیاو رای هاوسەرەکەی وەردەگرێت لە دەست نیشانکردنی جلەکانی و لەدیاریکردنی دیزانی رووخسار و دەم و چاوی بۆئەوەی شێوەی خۆی بگۆڕێت، بۆئەم مەبەستە ڕای چەند کەسێکمان وەرگرتووە.....

سەرەتا «ئاری ئەحمەد» تەمەنی ٢٨ساڵەو ژیانی هاوسەری پێکهێناوەو دەڵێت «زۆر ئاسەییە کە پیاو بۆ گۆڕینی شێوەی جلوبەرگ و مۆدێلی قژ و ریش بەقسەی هاوسەرکەی بکات، چونکە هیچ ژنێك حەزناكات پیاوەکەی نارێك بێت و حەزدەکات هەموو کاتێك شێوەیەکی رێکوجوانی هەبێت لەنێو خەڵك. من لەو کاتەی ژیانی هاوسەریم پێکهێناوە دەتوانم بڵێم ٨٠٪شێوەم گۆڕاوە بەتایبەت لەڕووی جلوبەرگەوە گۆڕانێکی زۆرم بەسەرهاتووە، هاوسەرەکەم حەزدەکات هەمووکات (پانتۆڵ و چاکەت) لەبەربکەم.

«هاوژین ئەحمەد» ماوەی دوو ساڵە ژیانی هاوسەری پێکهێناوە دەربارەی رۆڵی خۆی لە دیاریکردنی شێوەو ستایلی جلوبەرگ و رووخساری هاوەسەرکەی دەڵێت «زۆر حەز دەکەم هاوسەرەکەم رێك و جوان بێت، لەکاتی کڕینی جلوبەرگ و دیزاینی قژی خۆم بۆی دەستنیشان دەکەم ئاخۆ چ جۆرە دیزاینێك بکات، چونکە دەزانم چ جۆرە دیزاینێك لەرووخساری ئەو دێت.

را وەرگرتنی هاوسەرەکەت لە دیزانی جلوبەرگ و رووخسار شتێکی ئاساییە، ئەمە مایەی خۆشەویستی نیشان دەدات. لەم بارەیەوە محەمەد حوسێن تەمەن ٢٥ ساڵە و ماوەی ساڵێکە ژیانی هاوسەری پێکهێناوە دەڵێت «لەوەتەی ژیانی هاوسەریم پێکهێناوە، لەهەموو شتێك رای هاوسەرەکەم وەردەگرم، بەتایبەت لە پۆشینی جلوبەرگ. کاتێك دەچم جل بکرم لەگەڵ خۆمی دەبەم، چونکە ئەو زەوقی لەهی من جواترە و دەزانێت چیم لێدێت یان لێم نایەت.

نازەنین تەمەن ٢٢ساڵە ماوەی شەش مانگە ژیانی هاوسەری پێکهێناوەو دەڵێت «خۆشەویسترین کەس لای من هاوسەرەکەمە، چونکە ئەو هاوڕێی ژیانمە. حەزەکەم هەمووکاتێك بەجوانترین کەس دەرکەوێت. ئەویش زۆر منی خۆش دەوێت بۆیە لەهەموو شتێك رای یەکتر وەردەگرین بەتایبەت لە جلوبەرگ و هەروەها دیزاینی روخسار. زۆر بایەخی پێدەدەم رۆژانە جلەکانی بۆ دەشۆم و ئوتو دەکەم تەنانەت جلی ماڵەوەشی بۆ ئوتو دەکەم. بەڕای من گەر پیاو بەقسەی ژنەکەی بکات زۆر ئاساییە، چونکە هەمووی لەخۆشەویستیە.

«ئامانج ئەحمەد» تەمەن ٢٦ساڵ ماوەی ٣ساڵە ژیانی هاوسەری پێکهێناوەو دەڵێت «حەزەکەم ریش دابنێم، بەڵام هاوسەرەکەم حەز ناکات ریشم هەبێت، منیش لەبەر دڵی ئەو دەیتاشم، چونکە دڵی ئەو لەهەموو شتێك گرنگترە لای من. بەڕای من ئەگەر پیاو لەگۆڕینی شێوەی خۆی بەقسەی ژنەکەت بکات، کارێکی ئاساییە.

ئاڤان جەلال دەڵێت «زۆر بایەخ بە هاوسەرەکەم دەدەم کاتێك کەدەچێتە دەرەوە جلەکانی بۆ ئامادە دەکەم، تاخۆی ئامادە دەکات پێڵاوەکانیشی بۆ بۆیاغ دەکەم و وەکو گوڵێکی جوان ئامادەی دەکەم، بەڵام گرنگ ئەوەنییە تەنیا بۆجلەکانی دەرەوەی بایەخی پێبدەی، بەڵکو دەبێت بۆ ماڵەوەش بایەخی پێبدەی جلی ماڵەوەی بەجوانی بۆدابنێی.

ئافرەت دەتوانێت شێوە و دیزاینی پیاو بگۆڕێت، هەر لەمبارەیەوە نازناز کەمال دەڵێت «من وەکو ئافرەتێك خاوەن هاوسەرم هەردەم حەز دەکەم کە هاوسەرکەم رێك دەرکەوێ و جلی رێکوپێك لەبەر بکات، هاوسەرەکەم زۆر حەز لەجل ناکات. بۆیە خۆم هەوڵی بۆدەدەم بۆئەوەی حەز لەجل بکات و زوو زوو جلی نوێ بکڕێ. لەو رۆژەوەی منی هێناوە تاکو ئێستا زۆر گۆڕاوە، پێشتر حەزی بە جلی رەنگ رەساسی دەکرد بۆئەوەی پیسی پێوە دیارنەبێت، بەڵام ئێستا گۆڕاوە هەر رۆژەو جۆرە جلێك و رەنگێك لەبەر دەکات و حەز بەجلی ڕێکوپێك دەکات.

محەمەد مەحمود تەمەن ٢٣ساڵ ماوەی ساڵێکە ژیانی هاوسەری پێکهێناوەو دەڵێت «هەر لەوکاتەی ژیانی هاوسەریم پێکهێناوە، بەدڵی هاوسەرەکەم جلوبەرگ دەکڕم و لەبەردەکەم، ئەو چ جۆرە جلێکی پێ جوان بێت لەبەری دەکەم. هەستیش دەکەم کەشێوەی دیزاینی جلوبەرگم لە١٠٠٪ گۆڕاوە، چونکە پێش ئەوەی ژیانی هاوسەری پێکبهێنم نەمدەزانی چ رەنگێك لە رووخسارم دێت. بەڕای من ئەگەر پیاو ڕای هاوسەرەکەی وەربگرێت شتێکی ئاساییە.